ONZE REIS NAAR NEDERLAND '71

Door Anton Koghee

INHOUD

Vooraf 2

Inleiding 2

... Donderdag 6 mei [Berlin – Zandvoort] 3

... Vrijdag 7 mei [Alkmaar & Amsterdam] 6

Zaterdag 8 mei. [Amsterdam] 14

Zondag 9 mei. [Den Haag] 19

Maandag 10 mei [Arnhem & Doorn] 24

Dinsdag 11 mei [vogelenzang, Aalsmeer, Amsteram en Marken] 29

Woensdag 12 mei. [Keukenhof, Madurodam & Rotterdam] 35

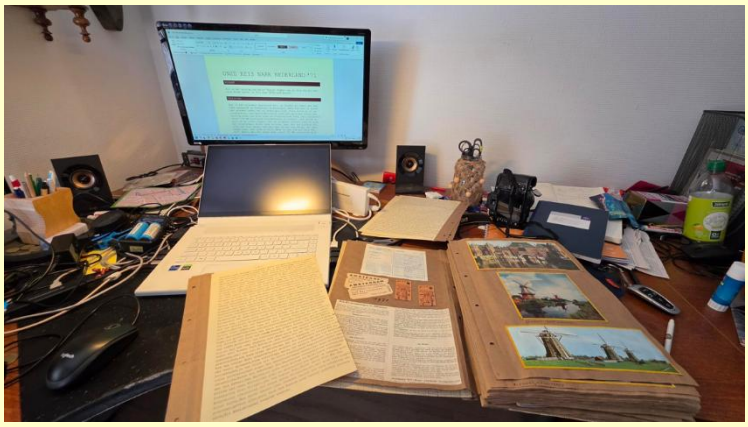
Donderdag, 13 mei [Zandvoort – Berlijn] 40

Bijlage 1. Keukenhof 43

Bijlage 2: Bad Betrich 51

VOORAF

Dit is het verslag van Anton “Toni” Koghee (Amsterdam 1899 - Berlijn 1992) van de reis die hij met zijn vrouw Gretel in 1971 naar Nederland maakte. Voor een verder verhaal over mijn oudoom en zijn vrouw verwijzen we naar de verhalen over Berlijn tot 1993 en dan vooral “Teil Eins”. We hebben zijn vakantie- en kunstboeken geërfd, maar die zijn opgegeten door de tand deze tijds. Zijn fotoboek en één vakantieverslag zijn gedigitaliseerd. De laatste in dit document. Oorspronkelijk getypt in het Duits op een oude typmachine met vol bedrukte pagina’s, aangevuld met pagina’s eerste kwaliteit pakpapier volgeplakt met foto’s, folders en kaartjes.

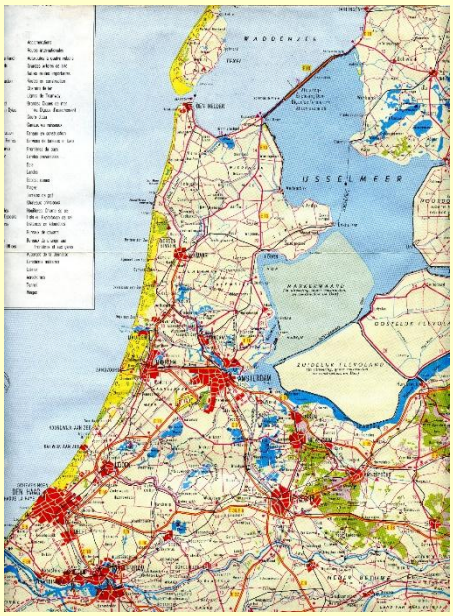

Toen hij de reis en het album maakte had hij onze leeftijd: eerste helft ’70. Tegelijk is het verhaal ook al 55 jaar oud. Men keek toen anders tegen de wereld aan. De manier waarop hij de wereld beschrijft kan nu niet meer. En toch: een in- en in goed mens die in blije verwondering de wereld om hem heen en zijn geboorteland in het bijzonder herbeleefde. Zo’n kijk op ons land is de moeite van het bewaren waard. Aan de tekst is zo min mogelijk veranderd, voornamelijk de koppen van de dagen, een deel van de illustraties is via internet uitgebreid, een deel is naar de bijlage verhuisd.

INLEIDING

Hoe is het allemaal begonnen? Nou, we hadden al vaker met het idee gespeeld om Nederland te bezoeken, maar het was er nooit van gekomen omdat het zo afgelegen ligt. Toen stond er in de zondagskrant een klein berichtje over een speciale trein die rechtstreeks van hier naar de tulpenstreek reed, een retourtje vanaf 126 DM inclusief accommodatie en ontbijt. Dat klonk te mooi om te laten liggen. Dus de volgende ochtend ging ik naar het reisbureau. Alles leek in orde, maar het was slechts een reis van vier dagen, één dag heen en één dag terug, dus twee dagen daar. Dat leek te kort.

DETHO- HOLLAND REISEN mit der Bahn 85 Nürnberg, Postf. 2108

KUNDEN-NR.: 3870 *8

GUTSCHEINHEFT für:

DAMEN
KOGHEE

Fahrt Nr. S 14/SAS
Zimmer EZ Do Tr 4B
„ -Gruppe I II III IV
Zimmer-Nr. Do 205
Pers.-Zahl 1 2 3 4
Leistungskennz. E M A N F K E V
Preis d. Reise DM 668,-
FK Nr. 301/302
Zugplatz reserviert ab BERLIN
Zug-Nr. D 110
Wagen-Nr.
Platz-Nr.
Rundfahrt Bus-Nr. B35/36 (S15)

Sehr geehrter Reisegast!
Auf der rechten Seite im stark umrandeten Feld finden Sie die für Ihre Reise reservierten Bahnplätze. Sind dort keine Angaben gemacht, ist eine Reservierung aus bahntechnischen Gründen nicht möglich. Die Platzreservierung für die Rückreise erhalten Sie durch die Reiseleitung in Zandvoort.
Wir wünschen Ihnen gute Reise!

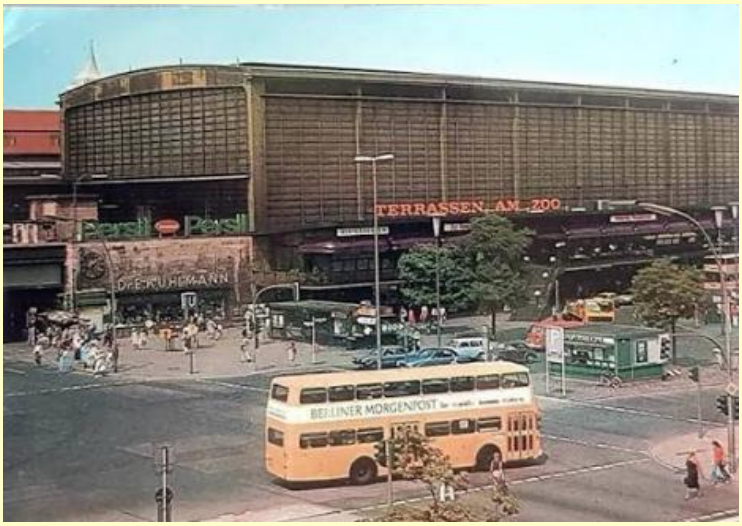
Maar er was ook een reis van acht dagen, met zes dagen daar, voor 270 DM, inclusief drie dagtochten met de bus. Dat sprak me veel meer aan, dus ik boekte het. We zouden op 6 mei vertrekken. Twee dagen van tevoren, tegelijk met de tickets, kwam het nieuws dat de speciale trein was geannuleerd, maar dat er een extra wagon aan de reguliere sneltrein zou worden toegevoegd. Dat was ook prima.

... DONDERDAG 6 MEI [BERLIN – ZANDVOORT]

Vertrek 10:30 vanaf station Zoo.

Er werd omgeroepen dat de speciale wagon voor onze groep van ongeveer 80 personen zich aan het einde van de trein bevond. We gingen ernaartoe, maar er was geen wagon voor ons. Na lang zoeken vonden we eindelijk de juiste wagon en vertrokken we richting het westen. Het was een Oost-Duitse wagon, dus er zaten 8 mensen in elk compartiment. Gelukkig had iedereen een gemiddeld gewicht, dus we zaten redelijk comfortabel. Naast ons waren er een stel en vier alleenstaande vrouwen. De plaatsen bij het raam waren al bezet, wat later erg gunstig voor ons zou blijken. Omdat we de hele tijd richting het westen reisden, hadden de twee vrouwen met de raamplaatsen de zon helemaal voor zichzelf. Wij zaten echter in de koele schaduw. De kaartcontrole verliep zoals gebruikelijk: eerst kwam er iemand die aankondigde dat er een controle plaatsvond, vervolgens kwam er iemand anders die om onze identiteitsbewijzen vroeg, de volgende persoon stempelde ze af en daarna werd er nogmaals gecontroleerd of we al gecontroleerd waren.

Eindelijk kwam er iemand met een ladder en opende alle ventilatieluiken om te controleren of er iemand zich binnenin verstopte. Na twintig minuten was de procedure voorbij en werden we voorlopig weggestuurd met de beste wensen voor onze reis. In de dierentuin hadden we al een bijzonder mollige dame opgemerkt die niet de zitplaats had gekregen die ze verdiende en daarover klaagde. Nu realiseerden we ons dat ze in het compartiment naast het onze zat. Zodra de trein na de veiligheidscontrole begon te rijden, begon ze weer te klagen. We konden geen woord verstaan van wat ze zei, maar blijkbaar hadden haar medepassagiers geen begrip voor haar, want ze stond de helft van de reis in het gangpad. Ons compartiment was best gezellig; er werd veel gegiecheld en hoewel er zes vrouwen in het compartiment zaten, rookte niemand. We waren al meteen na het instappen geschrokken: vijf vrouwen, als elk van hen slechts vier kennissen heeft, dan zijn er 25 ziekten te bespreken.

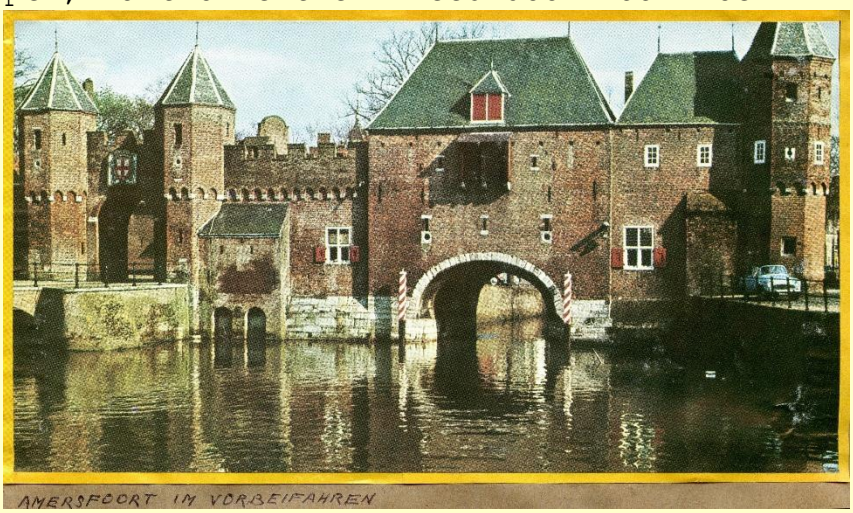
We hadden verhalen gehoord over ziekte, en dat zou ons de hele reis naar Amsterdam wel hebben gedemotiveerd. Maar het liep anders; niemand sprak over ziek zijn, iedereen was vol verwachting. Alleen de twee dames bij het raam waren gereserveerd, druk bezig met het zuigen op snoepjes, afkomstig van een onderdeel van een rondleiding. Ons werden er ook een paar aangeboden, en uit beleefdheid namen we er eentje aan, maar omwille van onze slanke figuren sloegen we ze vervolgens beleefd af. Het werd geleidelijk aan erg warm in de coupé ernaast, wat een reden was voor de zwaarlijvige dame om te klagen. Het was zonnig weer, de omgeving nogal saai, maar er stonden overal bloesems. In Mariënborn de gebruikelijke kaartcontrole, en toen reden we verder. In Hannover werden we gerangeerd, losgekoppeld en aan een andere trein gekoppeld. Er was een stop van 20 minuten, maar niemand durfde uit te stappen om iets te drinken te halen. In Minden hadden we meer geluk. De heer in onze coupé stapte uit en bracht voor ieder van ons een kop koffie.

Nu pakten we de broodjes uit die we hadden meegenomen, want hoewel de trein een restauratiewagon had, reed die maar tot Hannover, en die was helemaal volgeboekt. In Rheine kwamen de Nederlandse douanebeambten aan boord, ook al waren we nog minstens 30 km van de grens verwijderd – het is bepaald geen 'moderne grens'. Ze keken nauwelijks naar onze Duitse identiteitskaarten, maar namen onze Nederlandse paspoorten grondig onder de loep. Desondanks moest onze goed doorvoede buurman erover klagen, wat ons de nodige hilariteit bezorgde. Zodra we de grens over waren, viel meteen een totaal andere architectuurstijl op: de bakstenen gebouwen die in het westen van het land waren gebouwd en zich vervolgens helemaal tot aan de oostgrens uitstrekten.

Nu kwamen we bekende, lang vergeten plaatsnamen tegen: Hengelo, Deventer, Apeldoorn. Toen we erlangs reden, herkende ik de naam Millingen; het was hier, meer dan een halve eeuw geleden in 1919, dat ik mijn land zegevierend verdedigde in mijn prachtige nieuwe grijze velduniform. In ruil daarvoor gaf mijn vaderland me een dagelijkse boterrantsoen, waarmee ik een hele maand in Erfurt moest rondkomen. Daarna kwam Amersfoort, waar ze me leerden wat links en rechts was. Hier moesten we overstappen, want onze trein reed door naar Hoek van Holland. Dit was reden genoeg voor de dikke dame om te mopperen. De aansluitende trein stond aan de andere kant van hetzelfde perron, dus ze waren genadig voor ons en onze bagage.

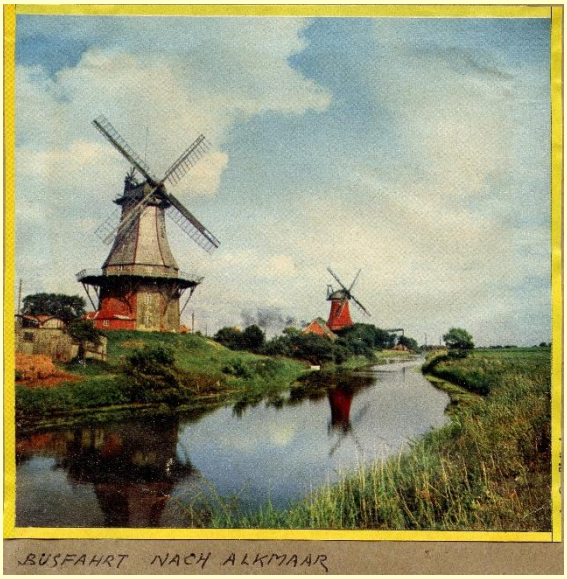
Nu was het nog een half uur naar Amsterdam, waar we weer moesten overstappen. We keken al uit naar het gemopper van de dikke dame en werden niet teleurgesteld. We hebben niet veel van Amsterdam gezien; het was al donker. Nog een half uur en we waren in Zandvoort, de bestemming van onze reis vandaag. We zouden hier zeven nachten verblijven. We werden op het station opgehaald door twee bussen en we hebben nooit meer ontdekt waarom de dikke dame weer mopperde. Gelukkig was het de laatste keer; we hebben haar nooit meer gezien. We hebben een heerlijke rondrit door het hele stadje gemaakt en het viel ons op dat mensen hier in fel verlichte kamers zitten met de gordijnen helemaal open, zodat iedereen ze kan zien. Dat zouden wij niet prettig vinden.

Maar andere steden, andere meisjes. We werden afgezet voor een heel mooi vrijstaand huis en meteen begroet door de eigenaar zelf, natuurlijk in het Duits. Ik antwoordde in het Nederlands. Hij keek me eerst wat verbaasd aan, maar toen leek hij me te begrijpen. Het waren over het algemeen erg aardige mensen, ook al hadden ze de bezetting meegemaakt en waren ze die zeker niet vergeten. Gelukkig hadden ze gekoeld bier in huis, dus we verfristen ons en gingen meteen naar bed.

... VRIJDAG 7 MEI [ALKMAAR & AMSTERDAM]

De eerste drie dagen van ons verblijf waren "ter vrije tijd", zoals de brochures het zo mooi verwoordden, wat betekende dat er vandaag niemand op ons lette. De wekker ging om 6:00 uur. We wilden naar de kaasmarkt in Alkmaar, die alleen op vrijdag plaatsvindt. Het was bewolkt en koel. Eerst een Nederlands ontbijt: drie verschillende soorten brood, een ei, kaas, worst en de beroemde Nederlandse ontbijtkoek, een soort honingkoek die je in plakjes snijdt en op beboterd witbrood legt. Voor mij is het een fijne jeugdherinnering; de Duitsers weten er geen raad mee. Genoeg koffie, en geloof het of niet: er was nog boter over. Om 7:30 uur namen we de trein naar

Amsterdam. Nu konden we de omgeving verkennen: eerst een puur duinlandschap, veel zand met wat groen, daarna mooie dorpjes met veel bloemen. We kwamen door Haarlem, dat we voor de middag bewaard hadden. Toen, een kleine herinnering aan mijn vroegste jeugd: Sloterdijk, tegenwoordig een moderne wijk van Amsterdam, toen een koeiendorp, alleen bereikbaar met een paardentram.

Ik was ongeveer drie jaar oud toen we erheen gingen. Een boer liet je, als je een glas melk bij hem kocht, op zijn koeienweide spelen. Ik was aan het spelen en viel recht in de koeienmest, met mijn armen en al, in mijn witte pak... Ik zie de koperen wasbak waarin ik toen gewassen werd nog steeds voor me. Om acht uur kwamen we aan in Amsterdam. Onze tourbus zou om 8:45 uur vertrekken, en dat deed hij ook, maar alleen met commentaar in het Engels. De "Duitse" bus zou een paar minuten later aankomen. We waren niet zo dol op uitleg, maar als we die dan toch moesten krijgen, dan in het Duits, dus we wachtten. Dat was geen probleem; we stonden op de Damrak, een brede straat met oude huizen aan de ene kant en een kanaal aan de andere.

Toen de bus eindelijk aankwam, zat er een aardige jonge vrouw in die de rondleiding gaf en best goed Duits sprak. Zoals iedereen hier, met een typisch Nederlands accent, wat erg charmant klinkt. Eerst reden we langs de haven, daarna een stukje langs het Noordzeekanaal, waar we vervolgens onderdoor reden in een 1500 meter lange tunnel. Daarna een stukje snelweg en we waren in Alkmaar. Hier hadden we vijf en een kwartier de

tijd. Dus eerst naar de beroemde kaasmarkt. Alles zoals in de brochure staat.

De kaasdragers, in hun sneeuwwitte traditionele klederdracht, dragen hun ladingen kaas van zo'n 280 kilo in een razende vaart heen en weer. De mannen behoren tot vier verschillende gilden, te herkennen aan de kleur van hun hoeden, die vroeger verwikkeld waren in bloedige vetes. Nu heerst er een vredige sfeer tegen de prachtige achtergrond van het Oude Weeghuis. Maar er is wel een menigte. Iedereen staat

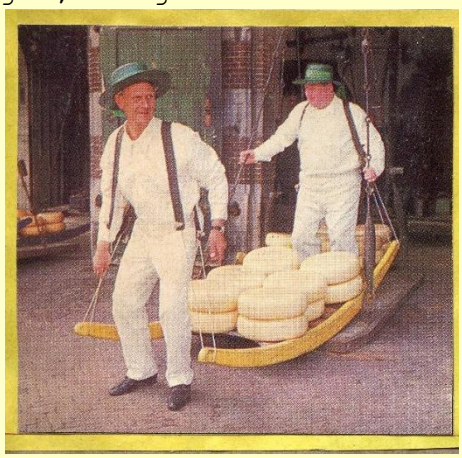

in een perfect vierkant rond het marktplein, een van de typische grote draaiorgels speelt vrolijke melodieën, maar het is toch heel interessant,

ook al weet je dat dit allemaal folklore voor toeristen is. Daarna hadden we tijd voor een korte wandeling door de pittoreske oude binnenstad, met al die kleine, eenlaagse huizen, gebouwd zoals ze eeuwen geleden waren en nu beschermd als monumenten. Elk kwartier klonk het carillon vanuit de toren van het Oude Weeghuis, dat alleen op vrijdag bespeeld wordt. Over ophaalbruggen, langs de smalste grachten en door kleine steegjes bereikten we de bus en vervolgden onze reis door het typische Noord-Hollandse polderlandschap. Bijzondere boerderijen, gebouwd in een piramidevorm, alles onder één dak: huis, stal en schuur; talloze kanalen van alle groottes; en dan natuurlijk de windmolens, rechtstreeks uit een prentenboek.

We reden door het stadje Purmerend, waar volgens onze gids de grootste Nederlandse veemarkt wordt gehouden (hoewel we daar niets van hebben gezien), en vervolgens naar Zaanse Schans. Een naam die alleen een Nederlander kan uitspreken, en ze lachen er hartelijk om als buitenlanders er moeite mee hebben.

Ik heb de hele nacht geoefend tot onze hospita beweerde dat ik het kon.

Dus, nog een uurtje pauze hier. Het is een soort openluchtmuseum, zoals de musea die we in Noorwegen hebben gezien. Oude, typische houten huizen, die niet meer in gebruik zijn, zijn zorgvuldig afgebroken en hier in originele stijl herbouwd.

Alleen zijn deze (in tegenstelling tot in Noorwegen) daadwerkelijk bewoond. De huren zouden erg laag moeten zijn, maar daar kan niets aan veranderd worden. We hebben zelfs geen antennes gezien. Het was erg zonnig en behoorlijk warm geworden tijdens de rit terug naar Amsterdam. We kwamen om 13:00 uur terug op ons startpunt en onze gids wachtte op haar betaling.

Nu was het tijd om iets te eten. Er waren verschillende restaurants aan de Damrak, de hoofdstraat, maar die waren veel te chique naar onze smaak; we wilden niet zo veel eten.

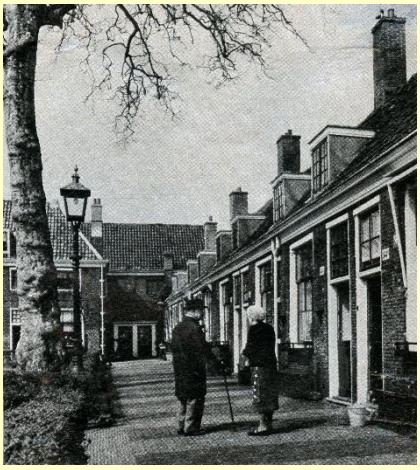
Bovendien waren ze allemaal erg druk en hectisch.

In de wat minder chique parallel straat dachten we de juiste plek gevonden te hebben: een vast menu voor € 7,50 en een rustige sfeer, hoewel het er ook behoorlijk warm was. Maar toen we eenmaal zaten en bestelden, beseften we dat we eigenlijk niet op onze plek waren. Het was een uitgesproken jeugdgericht restaurant; de kok en de serveersters waren allemaal erg jong. De serveerster was van gemengde afkomst, afkomstig uit de koloniën, oogverblindend mooi, wat ze wist en ook liet zien. Het eten: een uiensoep zoals je die normaal alleen in Franse romans tegenkomt. Veel gebakken uien, een ei erin en lange slierten, waarschijnlijk van geraspte kaas. Het geheel werd geserveerd in een aardewerken kom met een handvat, en was gloeiend heet. Daarna volgde het hoofdgerecht: Iets wat ze een "Biefstuk" noemen, maar dat heeft niets te maken met onze gelijknamige "Boulette[1]". Als ik me goed herinner, had het een filet moeten zijn, wat het ook niet was. Het werd geserveerd met gekookte aardappelen, gebakken aardappelen, groene erwten en sperziebonen – allemaal in enorme hoeveelheden, onmogelijk om op te eten. Als dessert was er ijs of koffie; wij kozen voor koffie. Nadat we voldoende waren hersteld, gingen we terug naar het station en namen de trein naar Haarlem.

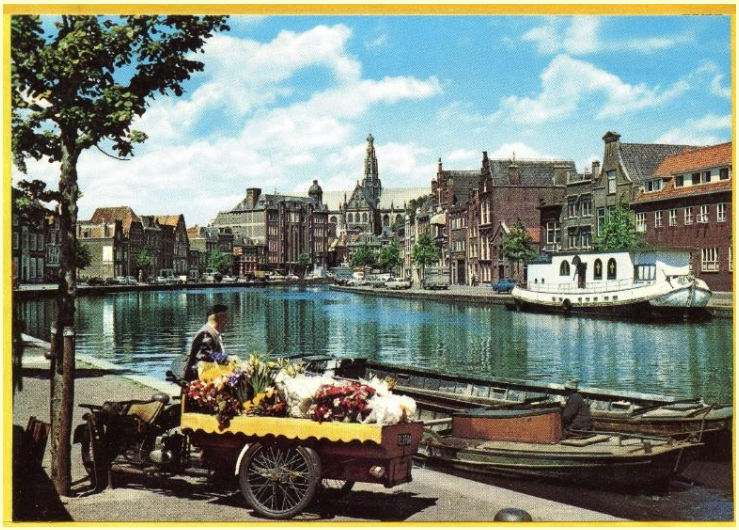
Hier hadden we nog een paar inspannende uren voor de boeg. Omdat de tijd zo beperkt was, moesten we er het beste van maken. Dus eerst een wandeling door deze oude stad, met overal lage huizen van rode baksteen, afgewisseld met witte natuursteen. Een paar blikken op "Hofjes", kleine binnenplaatsen omringd door lage huizen, woningen voor ouderen, die dateren uit een vervlogen tijdperk.

[1] Gehaktbal

Op het centrale marktplein staat een prachtige kerk, helaas niet toegankelijk voor bezoekers omdat het een protestantse kerk is, omgeven door zeer mooie renaissance-gebouwen, en ook hier weer een carillon in de kerktoren. Een ansichtkaartenverkoper sprak ons meteen in het Duits aan: hij had tijdens de oorlog in Berlijn gewerkt.

Langs het Spaarne, een rivier die waarschijnlijk via een omweg door de Rijn wordt gevoed, een prachtige oude stadspoort, en vervolgens door een smal steegje door het stadscentrum. Op een gegeven moment was de straat zo smal dat een auto op de stoep moest rijden om een andere te ontwijken, en wij moesten op onze beurt schuilen in een portiek. Maar alles verloopt met typisch Nederlandse kalmte; niemand klaagt, iedereen is beleefd. Wat opvalt is niet het enorme aantal fietsen, maar hun slechte staat. Hier is een fiets geen kinderspeelgoed, maar eerder een statussymbool, een noodzakelijk alledaags voorwerp dat niet bepaald goed wordt onderhouden. Het is onbegrijpelijk hoe iedereen zijn eigen fiets weet te vinden tussen de honderden fietsenrekken. In een van de kleinste steegjes met sierlijke huisjes met puntgevels bevindt zich het Frans Hals Museum, gevestigd in een voormalig armenhuis. We hadden maar twee uur voordat het sloot, maar we moesten eerst even uitrusten, want bankjes zijn nergens te vinden in deze steden.

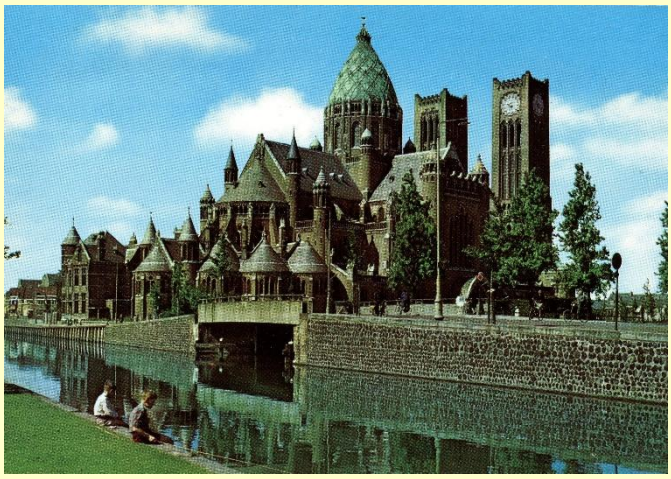

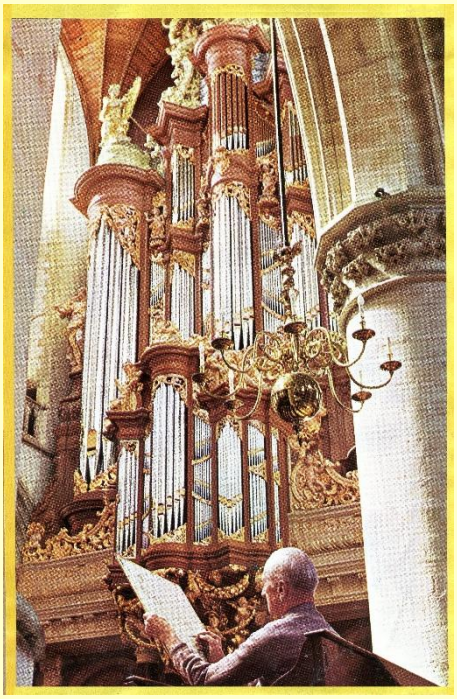

FRANS HALSMUSEUM
Gemeente Haarlem
Bewijs van Toegang
f 0.50
Alleen geldig met controlestrook
Op verlangen te tonen
71449

De binnenplaats van het museum was daar de perfecte plek voor. Daarna bezochten we het hele museum. Het is niet erg groot, maar een echt grondig bezoek vergt meer tijd, en bovendien waren we al een beetje moe.

Ik had een ansichtkaart van een katholieke kerk gekocht, en aangezien we, na het museumbezoek, toe waren aan nog een pauze, zochten we deze kerk op en vonden hem. We waren er namelijk van overtuigd dat je in katholieke kerken

altijd naar binnen kunt gaan om even uit te rusten. Hier was het echter anders; er was een koorrepetitie voor een Brückner mis aan de gang en de radio stond ook aan, dus we gingen naar binnen en namen een aangenaam half uurtje pauze, genietend van de muziek. Daarna keerden we terug naar het treinstation.

In plaats van weer door het smalle, drukke stadscentrum te gaan, namen we een schilderachtige route langs een prachtig kanaal met schitterende huizen, en vervolgens door een mooi park, steeds in het kielzog van een aantrekkelijke jonge zwarte vrouw. Een korte treinrit bracht ons naar Zandvoort, waar we wilden dineren in een restaurant vlak bij het station. Maar Nederlanders eten hun hoofdgerecht 's avonds, dus er was weinig keuze aan lichte maaltijden. In Grieben[2] werd ons een "Uitsmijter" (Rausschmeijßer) aangeraden.

[2] Gehucht in Duitsland. Twee zelfs!

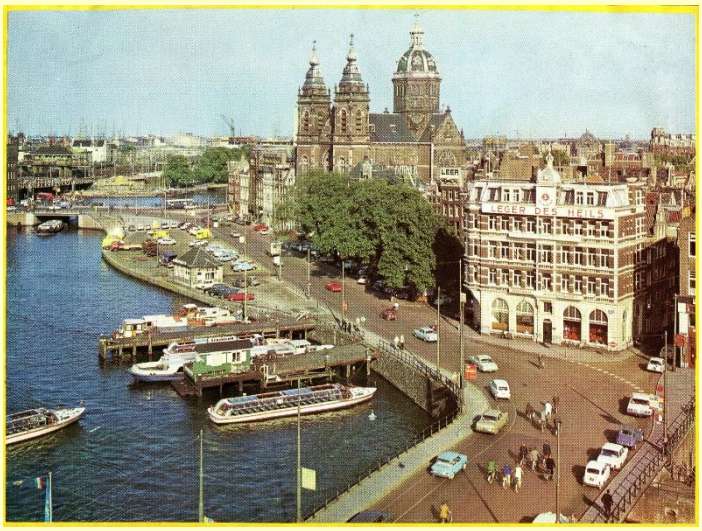
We besloten ons te laten verrassen; het bleek twee sneetjes brood met boter te zijn, met heel weinig boter maar veel ham, en een gebakken ei op elk sneetje. Veel te veel voor ons, maar ja, wat kun je eraan doen? We hadden liever zelf gekookt, zoals het Zwarte Woud betaamt, maar de winkels sluiten om 8 uur 's ochtends en onderweg nog even boodschappen doen leek ons te onhandig. Thuisgekomen dronken we allemaal een "flesje bier", dat hier trouwens erg lekker smaakte, en gingen toen naar bed. We hadden vandaag heel wat gedaan en waren doodmoe, misschien ook wel van de reis van gisteren (Was dat echt pas gisteren?).

ZATERDAG 8 MEI. [AMSTERDAM]

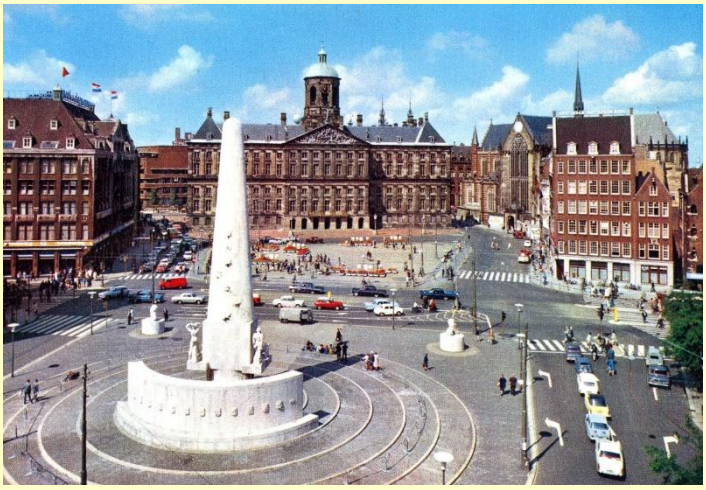
We stonden om 6:30 uur op. Het was somber en koel. Vandaag hadden we de tijd en namen we de tijd voor het ontbijt. Onze hospita schoof bij ons aan en we kletsten uitgebreid. We kwamen erachter dat ze over ons hadden gepraat en zich afvroegen waar ik mijn Nederlands vandaan had, want afgaande op mijn uitspraak kon ik onmogelijk Nederlands zijn. Ik legde het ze toen uit, waarop ze me complimenteerde met mijn goede Nederlands. Tja, Nederlanders zijn (meestal) beleefde mensen.

Het was maar zeven minuten lopen naar het station en om 9:00 uur vertrok onze trein naar Amsterdam, dezelfde route als gisteren, maar je ontdekt altijd wel iets nieuws. Voordat we Amsterdam binnenreden, staken we een sloopgebied over waar complete straten worden afgebroken om plaats te maken voor nieuwbouw.

Tegenover het station zagen we wederom een enorme hoeveelheid fietsen. We namen de inmiddels bekende route over het Damrak, dit keer aan de overkant, met een prachtig uitzicht op de oude gevels, waarvan sommige angstaanjagend naar voren hellen.

We kwamen aan op de Dam. Aan de ene kant staat het Koninklijk Paleis, dat nooit bewoond is; aan de andere kant het oorlogsmonument, dat nu dienst doet als verzamelplaats voor nietsnutten van over de hele wereld. Maar er waren er nog geen; het was waarschijnlijk nog te vroeg. We vervolgden onze weg over de Kalverstraat, de belangrijkste winkelstraat, die gedeeltelijk opengebroken was en daardoor teleurstellend. We maakten een korte omweg naar het voormalige weeshuis, dat nu gebruikt wordt voor tentoonstellingen, en vervolgens naar het Begijnhof. Een binnenplaats omringd door kleine, mooie huisjes uit de 17e eeuw, die altijd beschouwd is als een rusthuis voor (zeer) vrome dames. Het is zeer goed onderhouden, erg schoon en steriel. Verder langs het Tuschinski Theater (een oude professionele herinnering voor Gretel) naar de Munttoren en dan over het Singelkanaal naar het oudste deel van de stad, waar alle grachten nog steeds "Burgwal" (kasteelmuren) worden genoemd. Nu kriskras door elkaar, de ene Burgwal op, de andere af. Sommige dingen waren nog vertrouwd, maar op je zeventigste zie je de wereld anders dan op je twintigste. We hadden weer een pauze nodig, maar waarheen?

Alle kerken hier waren gesloten, zelfs de katholieke, er waren nergens kerkbanken te vinden en de restaurants waren nog steeds dicht. Eindelijk, om elf uur, zagen we dat er een paar opengingen. In een klein café dronken we een goede kop koffie en rustten we een half uurtje uit. Toen scheen de zon en vervolgden we onze weg. Over de Nieuwe Markt (Neumarkt), die ik me herinnerde als de Joodse Markt, maar die nu een kermis is, naar het Waterlooplein, de vlooienmarkt. Onderweg wilden we het Rembrandthuis bezoeken, maar er werd net een enorme kudde snaterende ganzen naar binnen gedreven, dus besloten we het maar niet te doen. De vlooienmarkt verraste ons. Terwijl thuis niemand weet wat ze met tweedehands kleding moeten doen, wordt het hier nog steeds verkocht, en waarschijnlijk ook gekocht. Tweedehands bontjassen, leren kleding, radioaccessoires (wie bouwt er tegenwoordig nog radio's?), en vooral fietsen. Vervolgens terug door verschillende grachten met prachtige bomen, langs het decoratieve oude Doelen Hotel (het Amsterdamse Adlon), over het Rembrandtplein en door diverse grachten naar het Rijksmuseum…. voor de lunch. Het werd hoog tijd, en bovendien wilden we ons goed ontspannen. Helaas hadden we de verkeerde ingang gekozen, moesten we met de lift naar de derde verdieping, om de hoek lopen en vervolgens met een andere lift weer naar beneden. Een chaotische zelfbedieningsmaaltijd. We wisten een rustig hoekje te vinden; de grootste drukte was voorbij en we hebben heerlijk gegeten. Ik had goulash met rijst en een flinke portie sperziebonen en erwten, gevolgd door koffie om me op te peppen.

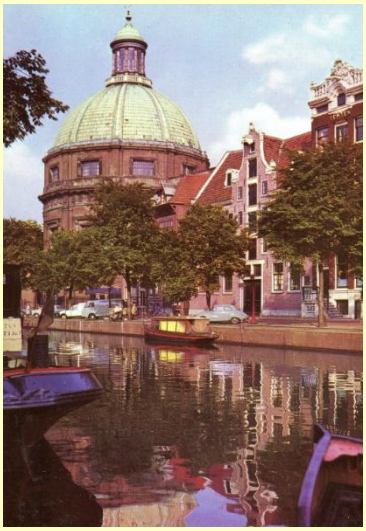

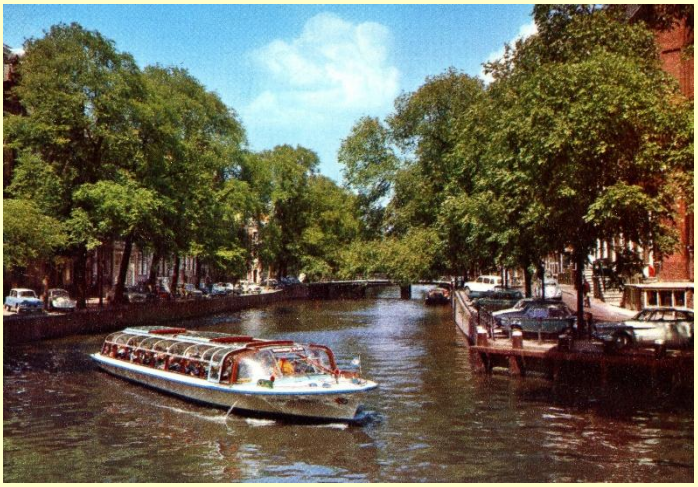
We hadden maar twee uur voor het volgende bezoek voordat het museum sloot. Idealiter zou je twee weken hebben, maar we hebben alleen de belangrijkste dingen gezien, maar wat is er nou onbelangrijk? De route ligt praktisch vast; Je kunt geen andere kant op, je moet de borden volgen. We hebben een paar keer gerust, hoewel het tot aan de Nachtwacht best spannend was. Toen leken de meeste bezoekers behoorlijk onder de indruk; het was er muisstil. Zelfs de tieners (en dat waren er best veel) en de Amerikaanse vrouwen waren muisstil. Waarom ze zo graag de Nachtwacht wilden fotograferen, was ons een raadsel. De flits zorgt voor een lelijke reflectie midden op de foto, en je kunt niet zonder flits. Bovendien zijn er bij de uitgang mooie ansichtkaarten te koop die veel goedkoper zijn dan zelf een foto maken. Niet echt ons ding. We wisten gelukkig een goede plek te bemachtigen voor de Nachtwacht, waar we braaf gebruik van maakten. Onze twee uur zaten erop en we waren behoorlijk uitgeput, dus zelfs als het museum langer open was gebleven, hadden we ons bezoek moeten beëindigen.

En trouwens, wat is het Rijksmuseum eigenlijk? Het is best aardig, maar vergeleken met het wereldberoemde Meierotto Museum in Wilmersdorf is het een beetje een matige plek.

We moesten nog naar het station lopen en wilden daar het beste van maken. Dus gingen we terug naar de Prinsengracht, keken we even in de Bloemstraat, waar mijn grootouders woonden en waar ik vroeger als kind speelde, staken we de Heerengracht over terug naar het station en namen we de volgende trein naar Zandvoort, "thuis".

We aten in hetzelfde restaurant als gisteren, dit keer geen snelle hap, maar twee broodjes met ham en kaas, royaal gevuld, maar vreemd genoeg met heel weinig boter. Het deed me denken aan Italië, alleen was het brood niet zo droog. We zaten aan een tafeltje naast een soort bar, waar een aantal jonge mannen zaten, sommigen van hen, zoals hier niet zo opvalt, met een donkere huidskleur. Een van hen kwam naar ons toe en sprak Duits, best goed zelfs. Hij zei dat hij uit Curaçao kwam, maar dat hij als lasser werkte voor een Nederlands bedrijf in Duisburg en tot 460 mark per week verdiende, inclusief overuren. In zijn thuisland werd Spaans gesproken, maar hij had Nederlands op school geleerd en Duits als vreemde taal. Wat kun je je toch vergissen over zulke mensen. Welke lasser in Duitsland spreekt nou twee vreemde talen? We hadden vervolgens een heel prettig en beschaafd gesprek, en hij was ook nog eens een erg knappe jongeman op wie Gretel meteen verliefd werd. Terug op de kamer genoten we van een verfrissend biertje bij het open raam, en toen waren we heel tevreden met de dag.

ZONDAG 9 MEI. [DEN HAAG]

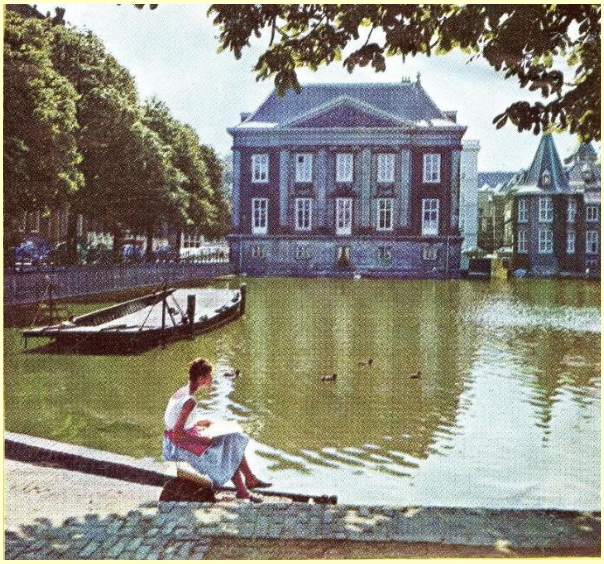
Vandaag staat Den Haag op het programma, dus we moeten om 7:00 uur opstaan. Het is bewolkt en koel. De huisgenoten zijn twee dames uit Beieren, van het soort dat alles afwijst wat niet

Silezisch is. Dan was er nog een jongedame die we tot nu nog niet hadden gezien. Ook zij kwam uit Zuid-Duitsland en stortte zich elke avond in het zenuwslopende nachtleven van Zandvoort, waardoor ze 's ochtends moest uitslapen. Onze hospita, die erg spraakzaam was, bleef liever bij ons, iets waar ik meteen van profiteerde door een mooie kalender met prachtige kleurenfoto's van haar te lenen. We vertrokken om 9:00 uur,

stapten over in Haarlem en zagen nu tulpenvelden en een beetje regen. Na Leiden werd het zo donker dat de lichten aangingen en om 10:00 uur in Den Haag goot het. Wat te doen? We kochten een krant en lazen die in de wachtkamer van het station; de regen hield een paar keer op, maar tegen de tijd dat we op straat waren, begon het weer te regenen. Eindelijk kregen we de kans om een echt treinstation te observeren; zoiets zie je niet in Berlijn met zijn anderhalve internationale trein. De treinen hier zijn net zo kleurrijk als de tulpenvelden: rood, blauw, geel en groen en de hele trein heeft altijd dezelfde kleuren

wagons. Anders zou het behoorlijk saai zijn geweest. We moesten onze plannen voor de bezienswaardigheden wijzigen en wilden wachten tot de middag.

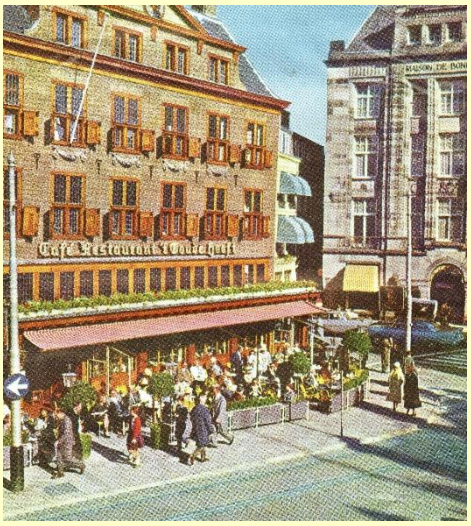
Na de lunch gingen we naar het Mauritshuis, dat om 13.00 uur opent. De lunch was erg goed, vooral de groene knoedels met erwten, wederom in enorme porties. Toen we de straat op stapten, was de lucht prachtig blauw, zoals aan de Rijn. Dus veranderden we onze plannen opnieuw en begonnen we aan de oorspronkelijk geplande stadstour. Eerst namen we zijstraten naar het Buitenhof, het regeringscentrum in het Binnenhof, met zijn prachtige historische gebouwen. Daarna liepen we door een straat genaamd Lange Voorhout, wat je uitspreekt als "voorhuid", maar dat niet betekent; in dit

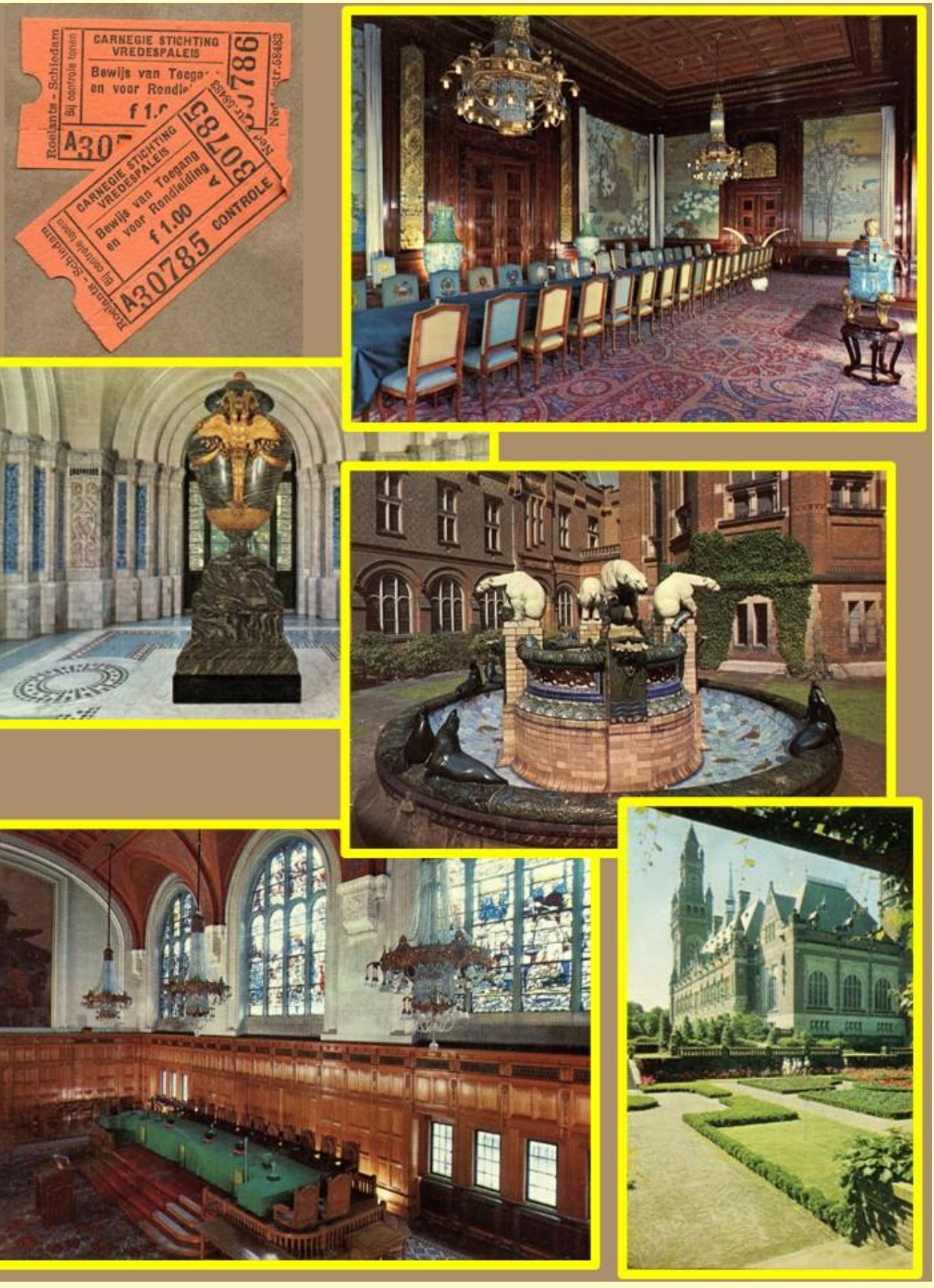
geval betekent het "bosje". Vervolgens liepen we langs de buitenrand van het Binnenhof, langs de vijver, met een prachtig uitzicht op het Binnenhof, waar nu het parlement en de regering zetelen. Daarna vervolgden we onze weg door de verschillende straten en steegjes met indrukwekkende regerings- en ambassadegebouwen; je merkt meteen dat je in een oude hoofdstad bent, met een totaal andere architectuurstijl dan Amsterdam en Haarlem. Een korte pauze in een kerk die op zondag open is, en vervolgens, steeds de dikke duim volgend, opnieuw door prachtige straten en steegjes naar het Vredespaleis. We slaagden er net in de laatste rondleiding mee te nemen, die om 16.00 uur eindigde. Dit gebouw, opgetrokken in 1909 in de weelderige stijl van die tijd. Elk land heeft een bijdrage geleverd; keizer Wilhelm II schonk de smeedijzeren poort naar de tuin. Het interieur is rijkelijk versierd, maar alles is prachtig. Op de binnenplaats staat een fontein met ijsberen en zeehonden van Kopenhagens porselein, en in een nis een jaspisvaas van meerdere tonnen.

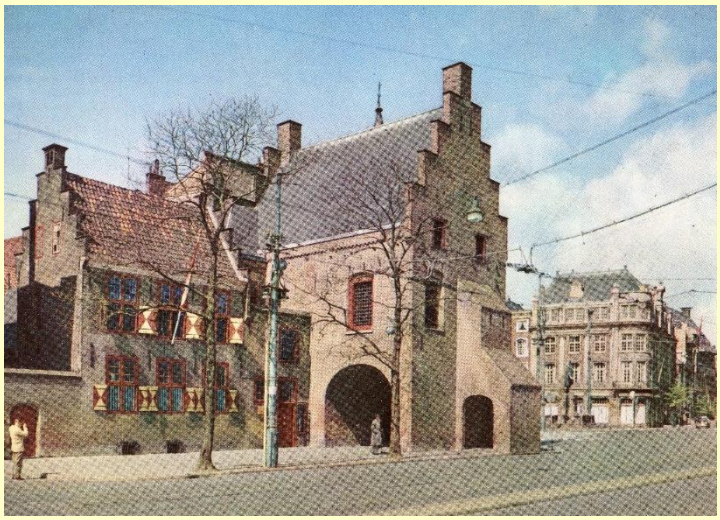

CARNEGIE STICHTING
VREDESPALEIS
Bewijs van Toegang
en voor Rondleiding
f 1.00
A30785
CONTROLE

Er liggen enorme tapijten, geweven uit één enkele draad speciaal voor die zaal, maar helaas kon niets van dit alles de twee wereldoorlogen voorkomen.

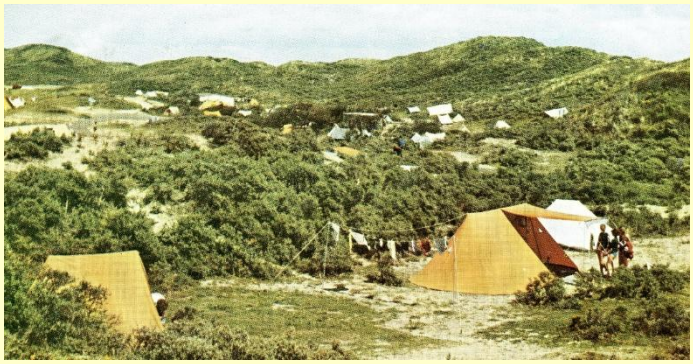

We vonden onze weg terug naar het stadscentrum zonder gids, en via een veel kortere route dan we heen waren gegaan. Op het Buitenhof vonden we een café waar we een welverdiende pauze namen met een goede kop koffie (nadat Gretel al in haar eentje naar een Chinees restaurant was geweest). Hier kon je de voorbijgangers echt observeren en bekritiseren. Het publiek is erg internationaal; je ziet allerlei soorten mensen met verschillende huidskleuren, en ze worden niet meer aangestaard zoals in Berlijn nog wel het geval is. Het Mauritshuis was inmiddels gesloten, dus een bezoek moesten we overslaan; we waren ook behoorlijk moe. We liepen terug naar het station via een brede boulevard en namen, bij mooi weer, dezelfde route terug naar Zandvoort als die ochtend in de regen. We aten weer dezelfde ham-kaas sandwiches in hetzelfde café, weer op een lekker zacht pluche dekentje (over hygiëne zullen we het maar niet hebben), en na het verplichte biertje thuis gingen we naar bed. Het was onze laatste vrije dag; vanaf morgen hadden we een gids, en dan was het tijd om te gehoorzamen (zoals iedereen wel weet).

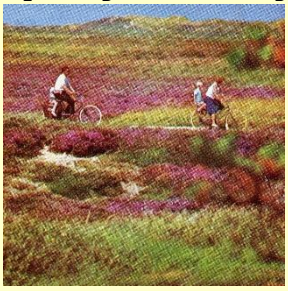

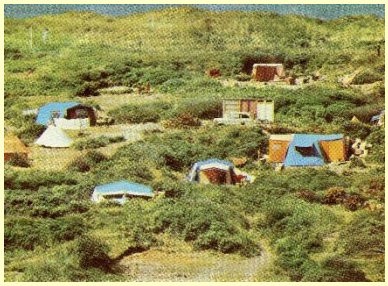

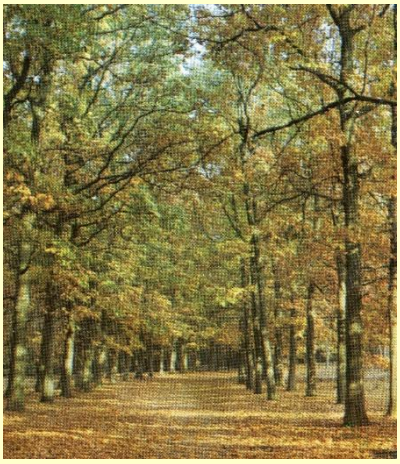
MAANDAG 10 MEI [ARNHEM & DOORN]

Om 6:00 uur ging de wekker af, een blik uit het raam, schitterend, stralend weer. Om 8:00 uur vertrok onze bus van het station; de zitplaatsen in de bus waren toegewezen, dus daar kon geen probleem zijn, maar we kwamen toch ruim op tijd aan bij het vertrekpunt. De buschauffeur was dezelfde die ons de eerste avond naar onze accommodatie had gebracht. Omdat er geen gids was, sprak hij perfect verstaanbaar, heerlijk incorrect Duits. Ik geniet ervan om daarnaar te luisteren; het geeft je zo'n gevoel van superioriteit. Eerst reden we door een prachtige villawijk, allemaal gebouwd in landelijke stijl, met rieten daken en overal bloemen. Daarna door de Haarlemmermeer, ondanks de naam een vruchtbaar polderlandschap, met vele kanalen, dorpen en windmolens. Onder de bijzondere aandacht van de chauffeur/gids passeerden we Schiphol Airport, verschillende meren (hier[3] "zeeën" genoemd) en toen waren we in Hilversum, het centrum van de radio- en televisie-industrie. Een zeer mooie tuinstad met prachtige lanen. We vervolgden onze weg door een bosrijk gebied, langs het koninklijk paleis Soestdijk, maar helaas stopten we daar niet. Jammer, het zou een prachtige foto zijn geweest. Er waren ook geen ansichtkaarten van te koop.

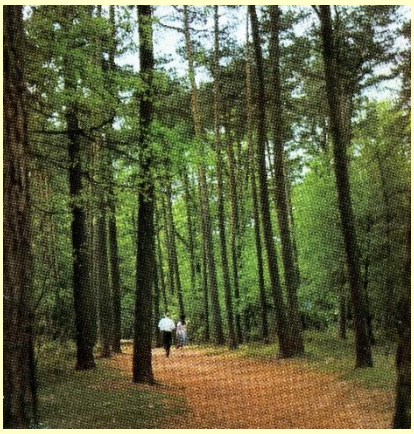

Over het algemeen lijken de Nederlanders de ansichtkaarten handel niet erg lucratief te vinden. Ondanks de vele mooie afbeeldingen van de individuele steden, zijn er maar weinig ansichtkaarten; er zijn er meer van de traditionele klederdracht, maar die interesseerden ons minder. De schildwacht voor het paleis marcheerde heen en weer in paradepas. Als iemand toekijkt is dat prima, maar als hij helemaal alleen in de "*middle of nowhere*" staat, moet hij zich toch nogal ongemakkelijk voelen. De reis

[3] Hier "in Duitsland"

ging verder naar de Leusder Heide. Een prachtig natuurgebied, zolang het niet ontsierd wordt door een militair oefenterrein. We hadden daar een uur koffiepauze, maar we hadden geen zin in koffie, dus brachten we de tijd door met wandelen. We waren bijna, maar niet helemaal, de enigen daar. Hoewel het een heide heet, is het een prachtig hoog bos. Onderweg ontmoetten we ook een van de jonge dames met wie we vanaf Berlijn een coupé hadden gedeeld, maar die we na Zandvoort niet meer waren tegengekomen. We reden stipt op tijd verder, tot op de minuut nauwkeurig, want punctualiteit was de komende dagen van cruciaal belang, zowel voor de chauffeur als voor de passagiers. We reden richting Arnhem, eerst naar het safaripark. Het is een dierentuin waar de dieren (bijna) vrij leven, maar de bezoekers opgesloten zitten.

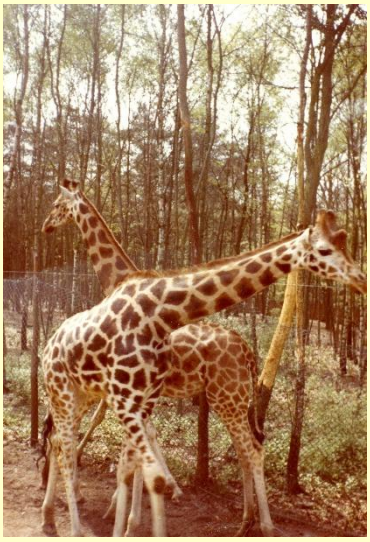

We reden langzaam door het park in de afgesloten bus. De dieren, aanvankelijk een aantal leeuwenfamilies, kwamen nieuwsgierig op de bus af zonder dat we ze kwaad deden. In het volgende gedeelte namen giraffen plaats voor de bus, dus moesten we wachten tot ze de weg vrijmaakten. Struisvogels tikten met hun snavels tegen onze ramen en er waren ook grote aantallen antilopen en andere dieren. Een leeuwenpaar vierde hun verloving.

De langzame rit door dit safaripark duurde een uur,

waarna we doorreden naar Oosterbeek, een stad boven het Rijndal. Op een heuvel was een restaurant met een prachtig uitzicht op de rivier.

We stopten voor de lunch in het Rijndal. Je moet de Rijn en het dal hier echter wel beoordelen naar Nederlandse maatstaven.

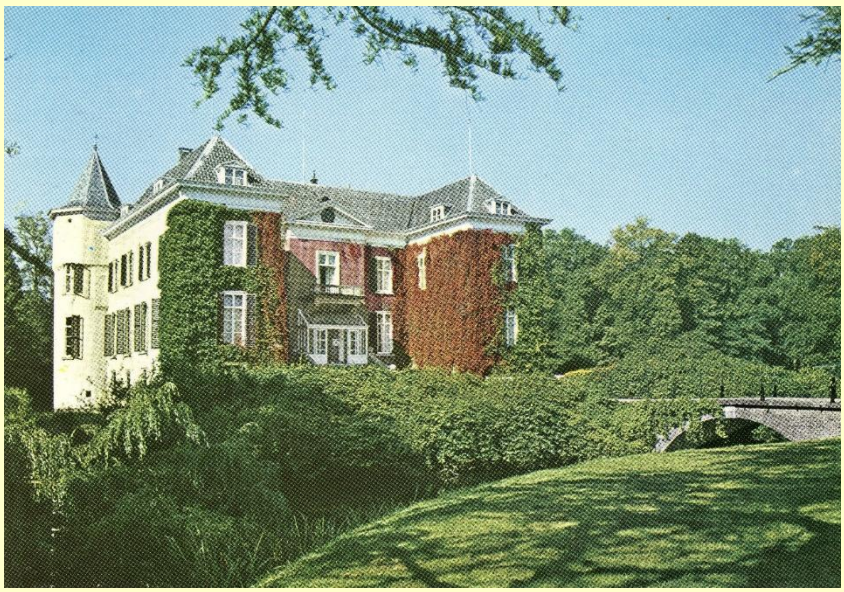

Vergeleken met wat wij onder die termen verstaan, was het allemaal best schattig. Het eten was echter erg goed. Sommige passagiers hadden hun maaltijden van tevoren besteld; zij werden apart geserveerd en door de chauffeur aangeduid als "degenen die van tevoren besteld hadden", wat, gezien zijn uitspraak, klonk als "gevangenen", tot grote hilariteit van iedereen. Wij hadden niet van tevoren besteld, maar kregen toch ons eten, wederom met enorme porties sperziebonen en doperwten. Na de lunch hadden we nog een uur, dat we vulden met een zeer aangename wandeling langs de "bergkam". Het was inmiddels erg warm in de bus en we reden terug naar

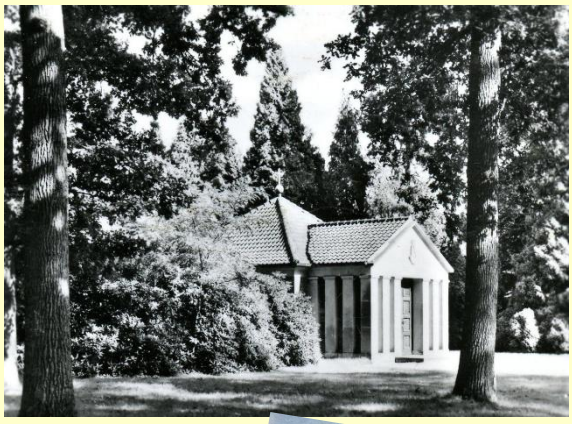

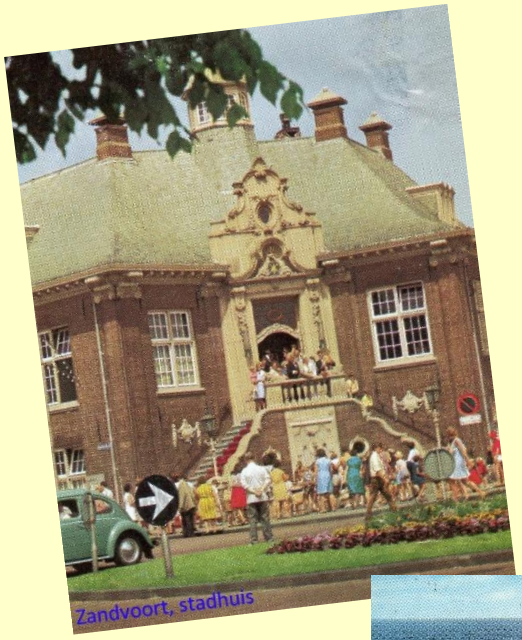

huis via talloze charmante dorpjes, maar eerst bezochten we Kasteel Doorn, de residentie van keizer Wilhelm na zijn pensionering. Helaas was de groep waarmee we op tour waren veel te groot; we konden niet alles goed zien. Maar we waren nu met vijf volgeboekte bussen, dus meer dan 200 mensen, hoe moesten de gidsen dat in vredesnaam voor elkaar krijgen? ZM moet hier een goed leven hebben gehad, want volgens de gids had hij op zeventigjarige leeftijd nog twintig kamermeisjes in dienst. Het moet fijn zijn om keizer te zijn.

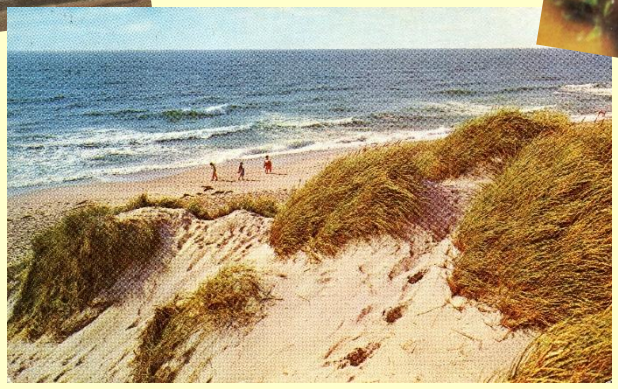

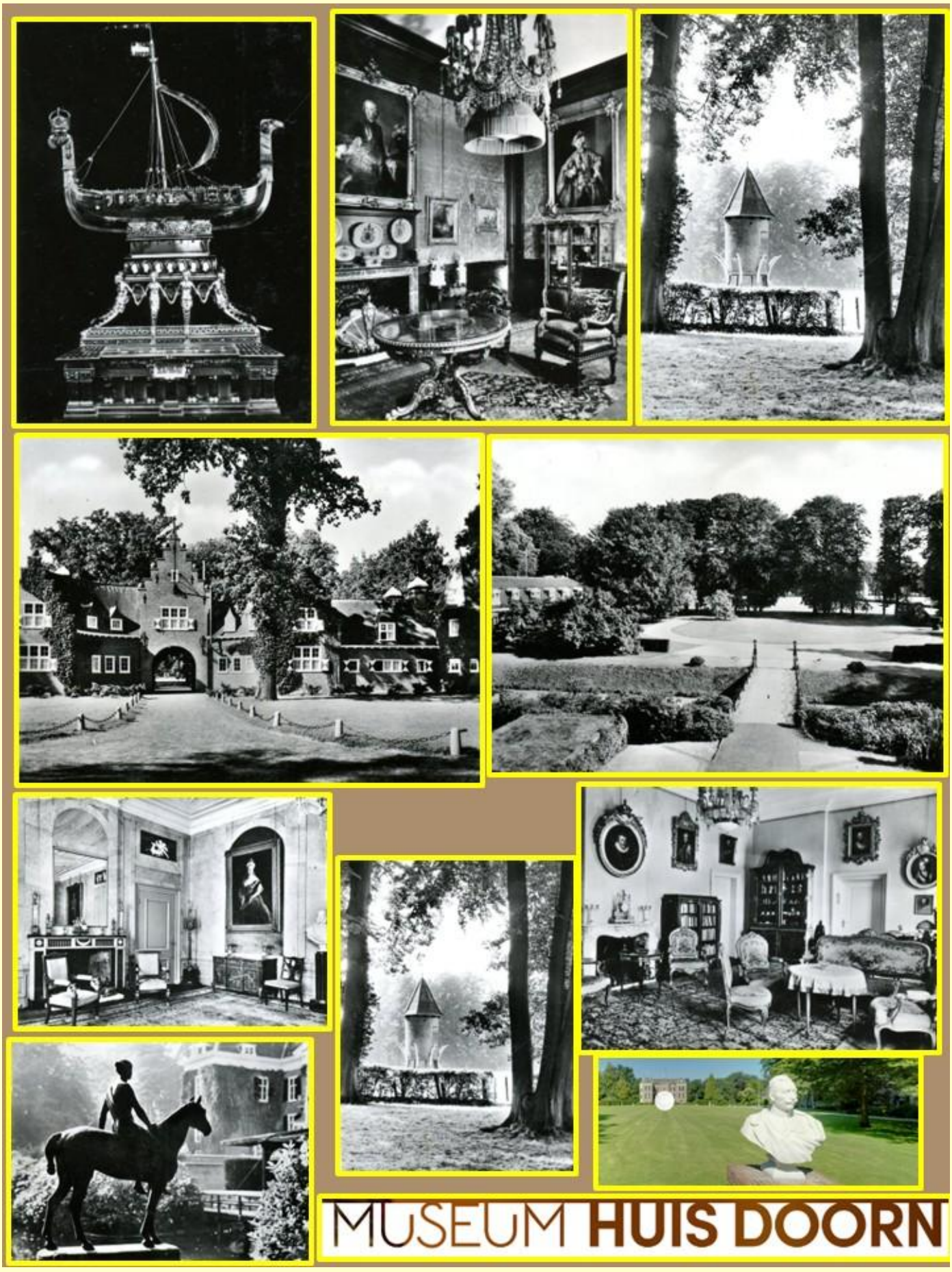
In de tuin staat een marmeren miniatuurreplica van het Amazonebeeld in de Tiergarten. Hij en zijn vrouwen liggen begraven in het mausoleum, maar dat was niet toegankelijk voor bezoekers. Daarna reden we door een afwisselend landschap, deels over een saaie snelweg langs Utrecht, en uiteindelijk terug naar huis via de prachtige villawijk van eerder die dag. Weer een ham-kaassandwich, deze keer vlak bij de biljarttafel, waar jonge mannen met lang haar enthousiast aan het spelen waren.

MUSEUM HUIS DOORN

DINSDAG 11 MEI [VOGELENZANG, AALSMEER, AMSTERAM EN MARKEN]

Wakker geworden om 6:00 uur, zonnig en koel. Vertrek om 8:00 uur. Eerst dezelfde mooie route als de dag ervoor, daarna een bezoek aan een tulpenkwekerij in het dorp Vogelenzang. Er zijn hier tot nu toe zeshonderd verschillende soorten

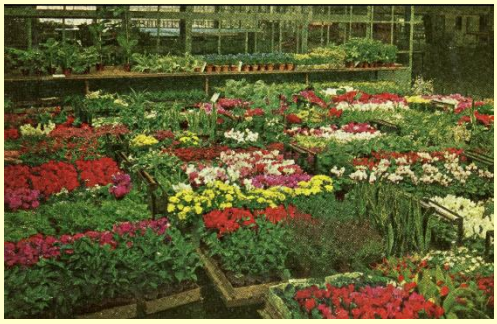
tulpen geteeld, maar slechts de helft is geschikt voor de verkoop. We zagen kassen vol tulpen. Uitgestrekte velden met rode, gele en paarse tulpen in alle tinten, net zoals aardappelen thuis groeien. De volgende stad was Aalsmeer. Hier

worden tulpen en andere bloemen dagelijks per wagen geveild. Het werkt als volgt: de groothandelaren zitten op banken, ieder op zijn eigen plek.

Bij elke plek is een knop om in te drukken. Aan de tegenoverliggende muur hangt een soort klok met een wijzer. De wagen met de te veilen

bloemen wordt dan naar voren gereden. De klok toont de hoogste prijs en telt af. Wanneer de klok een prijs bereikt die iemand bereid is te betalen, drukt die persoon op zijn knop.

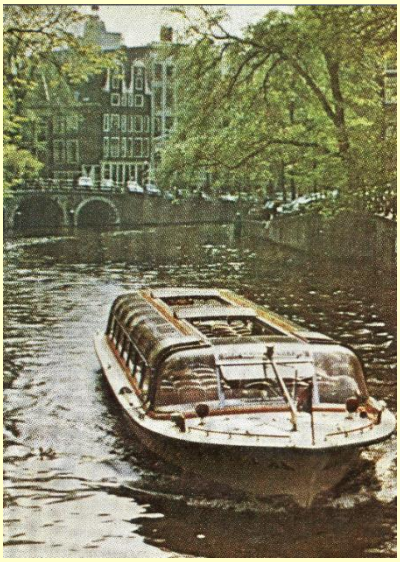
Dan stopt de wijzer en verschijnt het nummer van de persoon die op de knop drukte. Als hij te vroeg drukt, betaalt hij te veel; als hij te laat drukt, pakt iemand anders de lading bloemen vlak voor zijn neus weg. Een slim spelletje.

Onze gids, een lief, vriendelijk Joods meisje, dat uit haar jurk leek te zijn gegroeid, legde ons dit allemaal uit. Helaas was de reisgroep weer te groot, waardoor het overal behoorlijk druk was.

Bij vertrek kregen de Berlijners een aparte bus voor 15 personen. De anderen van de heenreis waren al vertrokken, omdat ze een kortere reis hadden geboekt. Nu gingen wij naar Amsterdam. Terwijl de Zuid-Duitsers met de grote bussen bij het Rijksmuseum werden afgezet, werden wij in een minibus naar een rondvaartboot gebracht. Berlijners hebben het Rijksmuseum niet nodig; ze hebben immers het Meierotto Museum (zie hierboven). De boottocht door de grachten was wederom een prachtige ervaring, ook al hadden we het meeste al gezien tijdens onze wandeltocht. Maar ten eerste kan je zulke dingen best vaker zien, en daarnaast ziet het er vanaf het water heel anders uit dan vanaf de straat. Het was erg warm op de boot, die werd omringd door plexiglas, en baadde in de zon. We leerden nog veel meer interessante dingen van de meertalige gids.

Zo werden sommige oude schepen bijvoorbeeld bewoond door hippies

die hier nu een leven leiden dat alleen zij echt een leven kunnen noemen.

Zonder licht, zonder verwarming en zonder water. Zonder dat laatste kunnen ze nauwelijks.

Bovendien zijn de huizen langs de grachten beschermde monumenten, wat betekent dat de eigenaren geen enkele verandering mogen aanbrengen en dat de staat 40% van alle reparatiekosten vergoedt.

Vorig jaar werden er ook 78 auto's de grachten ingereden en kostte een reddingsactie door de brandweer 80 gulden.

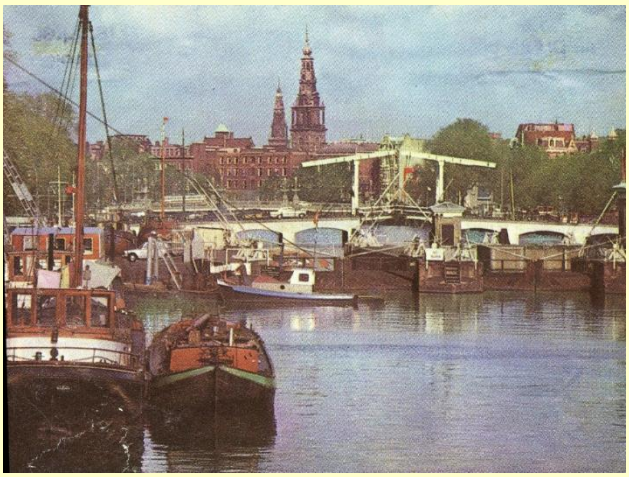

het is alleen jammer dat het uitzicht wordt ontsierd door de vele geparkeerde auto's aan beide kanten.

Daarna reden we met onze minibus terug door een tunnel onder het Noordzeekanaal naar Volendam. Daar troffen we de museumbezoekers weer. Eerst was er de massa voeding.

Vanaf de boot zagen de met bomen omzoomde grachten er bijzonder indrukwekkend uit;

Een enorme zaal, lange tafels en mensenmassa's. Serveersters verkleed als vissersvrouwen brachten ons

een snelle maar matige maaltijd, maar het belangrijkste was: het was snel, er was een gehaktbal, zoals gehaktballen horen te zijn,

en heel veel sperziebonen en erwten, plus een grote portie appelmoes.

Daarna werden we via de kortste route naar de haven gebracht.

Het stadje Volendam lag vroeger aan de Zuiderzee, maar ligt nu, na de drooglegging, aan een binnenmeer.

Daar wachtte een mooie motorboot op ons, die ons in twintig minuten naar het voormalige eiland Marken

bracht, dat nu dankzij een dam een schiereiland is geworden; over een paar jaar zal het slechts een kleine heuvel zijn in het nieuw ontluikende poolgebied. Maar voorlopig was het nog in zijn oorspronkelijke staat.

Allemaal kleine, sommige heel kleine, vissershutten, en je kon er nog steeds de originele klederdracht zien, ik denk niet dat die allemaal alleen voor toeristen bedoeld waren. Een van de vissershuisjes was open voor bezoekers en werd rondgeleid door een vrouw in traditionele kleding die beweerde een vissersvrouw te zijn. Maar het hele verhaal ging zo vanzelfsprekend en in zo'n vloeiend Duits, dat we sterk de indruk kregen dat de vrouw een voormalige kermismedewerkster was.

De kermisuitbaatster was haar waren aan het aanprijzen. Maar misschien was dat juist wat het zo amusant maakte.

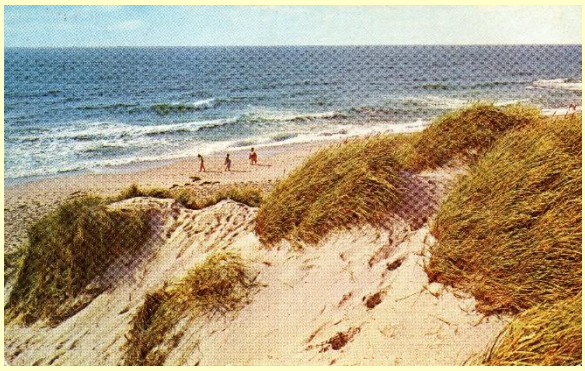
De kamer had planken langs de muur, gevuld met Delfts aardewerk, koperwerk en handgeschilderde schilderijen. Het tweepersoonsbed kon worden opgeborgen in een kledingkast. De keuken werd echter met tegenzin getoond: volledig modern en volledig elektrisch. Er was geen entreegeld, maar aan het einde rinkelden de kwartjes. Daarna maakten we een zeer aangename wandeling door het schone dorp, dat, zodra het volledig is ingepolderd, waarschijnlijk tot historisch monument zal moeten worden verklaard of het zal helemaal verdwijnen.

Om 16.00 uur reden we weer weg, eerst over een dam, met water aan beide kanten, een meer links, de zee rechts, of andersom, afhankelijk van of je de Nederlandse of Duitse terminologie gebruikt.

... We kwamen weer langs het openluchtmuseum, dat we al kenden, maar stopten er slechts kort om foto's te maken; we gingen niet naar binnen.

Vervolgens reden we door de tunnel die we al kenden, door de villawijk Bloemendaal – de naam zegt het al – en daarna door het typische duinlandschap naar Zandvoort. Omdat we net voor 18:00 uur aankwamen, waren de winkels nog open en kon ik snel iets te eten kopen. We waren de standaard kaas-en-ham broodjes een beetje zat. Ik kocht een dikke laag boter: een feestmaal!

We hebben ons altijd afgevraagd hoe mensen in het buitenland je als Duitser herkennen. In Italië zeggen ze dat het aan je schoenen ligt, maar hier niet. Ik kocht deze broodjes in de zelfbedieningswinkel, legde ze zwijgend voor de kassière neer samen met een tientje, waarop ze in perfect Duits vroeg: "*Heeft u geen kleinere?*" Ik had niet eens Nederlands met haar gesproken; anders was het wel te begrijpen geweest.

Volgens de brochure zouden we die avond een dolfijnenshow zien, maar die hebben we overgeslagen; te moe, en er was altijd nog morgen (en wat een dag was het!).

WOENSDAG 12 MEI. [KEUKENHOF, MADURODAM & ROTTERDAM]

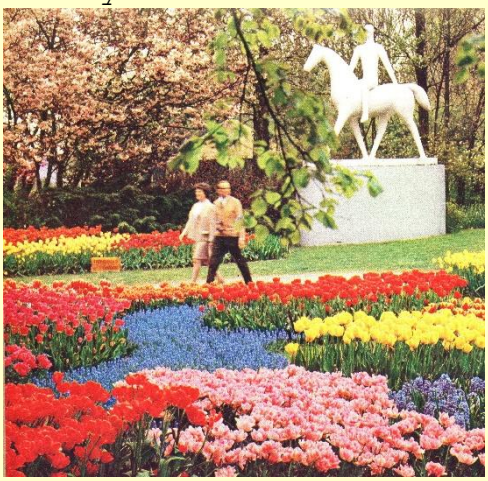
Om 6:00 uur opgestaan, helder en zonnig, zoals altijd, fris. We vertrokken om 8:00 uur voor een half uurtje rijden door bekend gebied en kwamen aan bij het hoogtepunt van de hele reis: Keukenhof (spreek uit als "Köhkenhoff"). Een bloemenpracht zoals nergens anders ter wereld. Het was pas 8:30 uur en midden in de week, dus er reden geen touringcars voor ons.

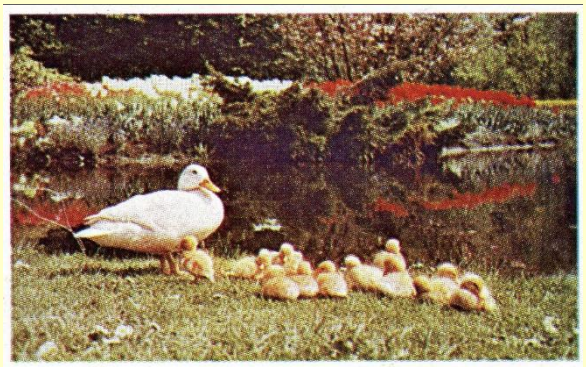
Zelfs in het park scheidden we ons meteen af van de grote menigte en hadden we al snel de hele Keukenhof voor onszelf. We kwamen pas later andere bezoekers tegen. Maar blijkbaar is het niet altijd zo.

Het schijnt vooral in het weekend en 's middags erg druk te zijn. Nou ja, de bloemenpracht is enorm; je kunt nauwelijks een superlatief vinden dat ook maar enigszins overeenkomt met de werkelijkheid. Allerlei soorten tulpen die je je kunt voorstellen – je weet niet waar je eerst moet kijken – afgewisseld met hyacinten en vele andere bloemen. De pure pracht is zo overweldigend dat…

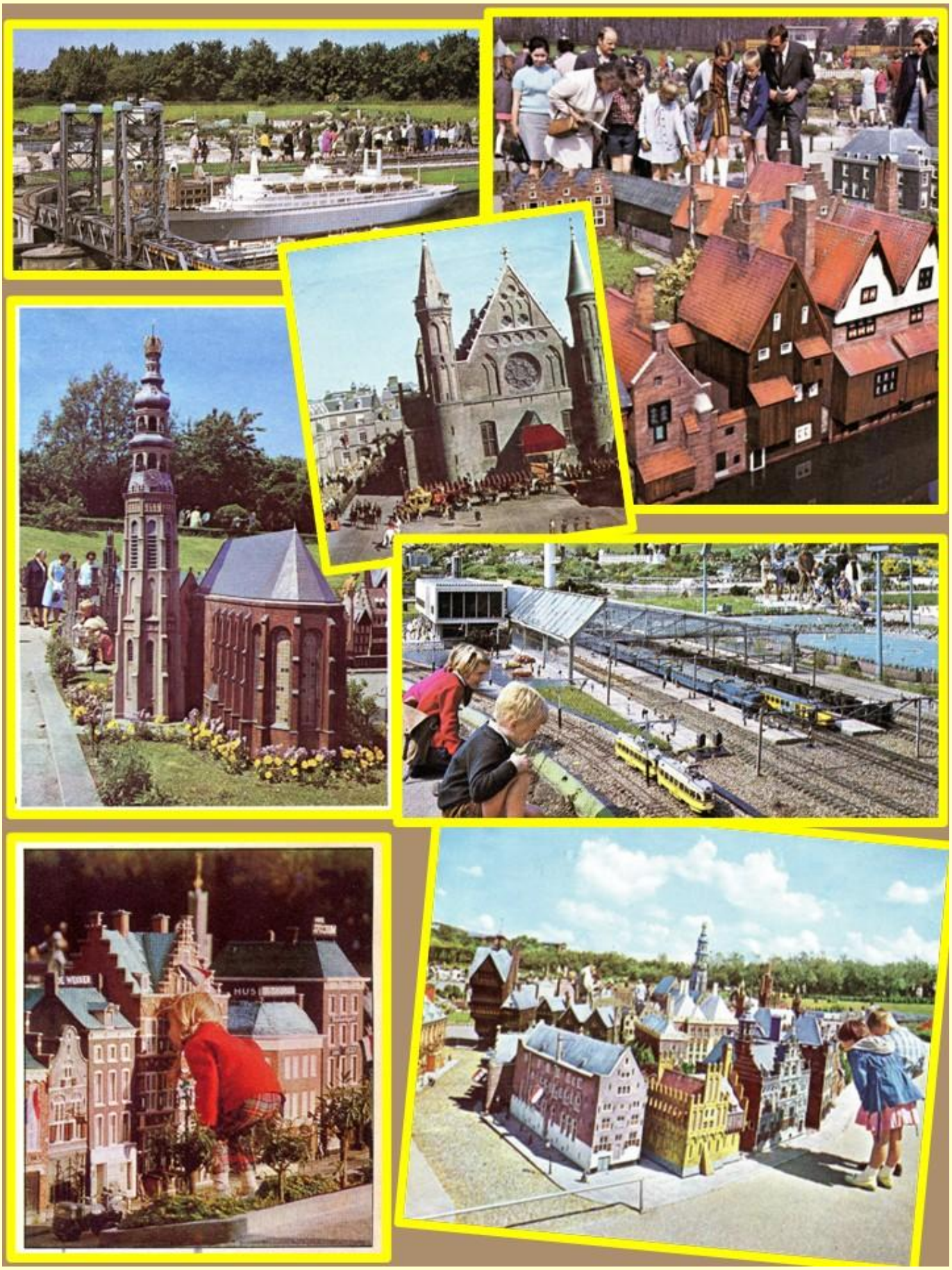

Een dozijn slim opgestelde misbaksels, gepresenteerd als kunstwerken, bleven volledig onopgemerkt door de meeste bezoekers. We hadden 90 minuten voor de rondleiding; in een vlot tempo hadden we alles in die tijd kunnen zien, maar we namen de tijd, waardoor we misschien niet alles hebben gezien, maar desalniettemin enorm hebben genoten. Ik heb geen foto's gemaakt, want er was een prachtig boekje[4] van 60 pagina's met 60 schitterende kleurenfoto's te koop. Zulke mooie foto's kan je gewoon niet zelf maken voor zo'n lage prijs.

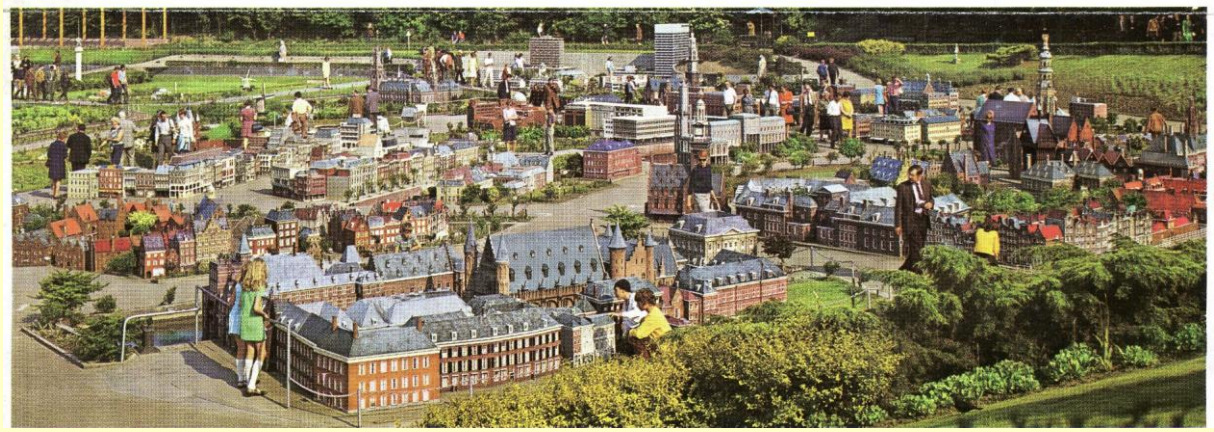
Nog een charmante foto: te midden van bloeiende tulpen had een moeder eend haar nest voorbereid en bleef ongestoord broeden, zelfs door opdringerige bezoekers en fotografen.

[4] Zie bijlage

Vervolgens bezochten we de miniatuurstad Madurodam. Hier zijn honderden Nederlandse gebouwen, zowel historische als moderne (die laatste hadden wat mij betreft weggelaten kunnen worden), getrouw nagebouwd op een schaal van 1:25, waarvan vele in beweging zijn: treinen, schepen, auto's, en tegen een kleine vergoeding zelfs een tankparade met marsmuziek. In de haven van Rotterdam liggen de grootste luxe cruiseschepen en een bijna even grote levende eend. Op een van de schepen woedt een brand en ernaast is een blusboot in actie. Ik vraag me af of er hier diefstal plaatsvindt, maar alles is zeer slim en ontoegankelijk georganiseerd, en zo nu en dan klinkt er een waarschuwing over de luidspreker: "*De jongen op nummer 18, kom niet te dichtbij.*" Ze lijken de boel goed in de gaten te houden.

Rond het middaguur werden we weer opgehaald door onze bus en na een korte rondrit door Den Haag reden we naar Scheveningen. We hadden daar maar anderhalf uur, inclusief lunch. Dus gingen we naar een fastfoodtent en bestelden iets; het was een worstje met groenten.

Ik bad snel tot Sint Bavo (blijkbaar de belangrijkste beschermheilige hier) dat er geen bonen en erwten zouden zijn, en jawel, mijn gebed werd verhoord; er waren geen bonen, alleen erwten.

Opgefrist wandelden we vervolgens over het strand.

Dat op sommige plekken behoorlijk druk en internationaal. was.

Om 14.00 uur vervolgden we onze reis naar Rotterdam.

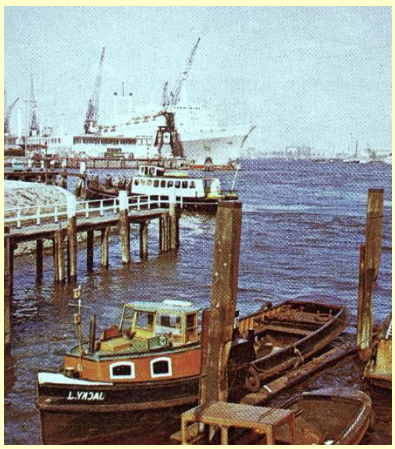
Na een korte stadstour werden we afgezet op de Lijnbaan, een autovrije winkelstraat. We kregen een uur de tijd om de broodnodige souvenirs te kopen.

We **hebbe**n er maar even snel rond-gekeken, we hebben thuis al genoeg etalages, dus we stopten bij een café voor een goede kop koffie en wachtten op de bus.

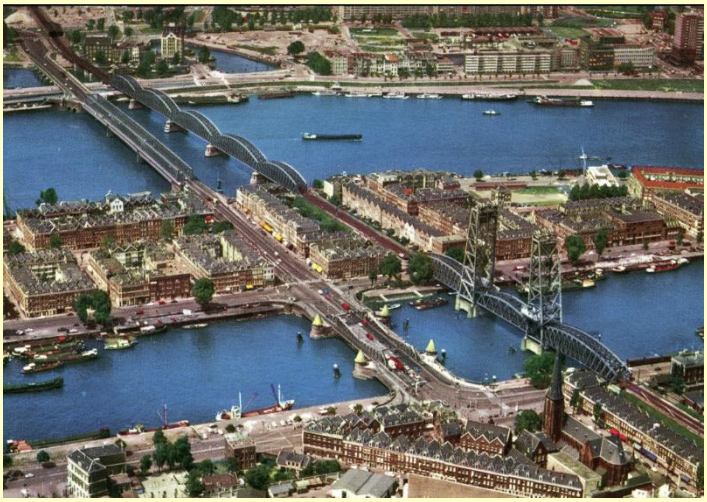
Die bracht ons langs de beroemde Euromast en naar de haven. Hij stopte pal aan de kade; we hadden bijna het heerlijke Maaswater gemist. De bus zat weer overvol. Ik kreeg een staanplaats buiten. We hadden zoveel gehoord over 's werelds grootste haven dat we allemaal een beetje teleurgesteld waren; de haven van Hamburg was interessanter, misschien omdat alles daar dichter op elkaar staat en het daardoor drukker lijkt. De grote passagiersschepen ontbreken volledig, als ze er al nog zijn. Er lag wel een wrak, een groot schip, door en door verroest.

Met een enorm gat in de romp moet het schip een behoorlijke tijd op de zeebodem hebben gelegen.

Op de terugweg zagen we de twee enorme Maasbruggen openstaan, de ene omhoog en de andere, de spoorbrug, omhoog als een lift op twee gigantische torens. De lift van de Euromast, de grote uitkijktoren, was

ook duidelijk zichtbaar vanaf het water. Hij spiraalt omhoog rond de kern van de toren. De bus bracht ons vervolgens snel over de snelweg, langs bloeiende tulpenvelden voor de laatste keer, naar Zandvoort, waar we de rest van onze krentenbroodjes van de dag ervoor opaten en na het inpakken van onze koffers meteen naar bed gingen, want we zouden de volgende ochtend heel vroeg vertrekken.

DONDERDAG, 13 MEI [ZANDVOORT – BERLIJN]

Om 5:00 uur stonden we op, somber en koud, precies het juiste weer om afscheid te nemen. Om 6:00 uur werden de koffers opgehaald; we genoten nog van een laatste, rustig ontbijt. Na een hartelijk afscheid van de vriendelijke hospita gingen we naar het station en vertrokken om 6:30 uur.

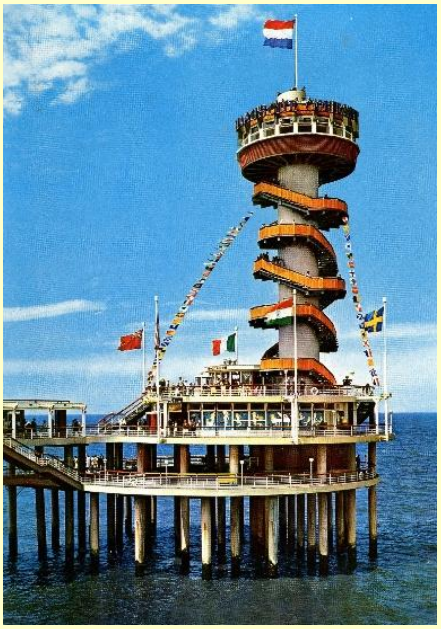

Overstappen in Haarlem, Amsterdam en Amersfoort. Vanaf daar een directe trein naar station Bahnhof Zoo. De plaatsen die we hadden gereserveerd waren niet officieel en niemand in onze groep had een bevestiging, dus we konden niet klagen. Blijkbaar had het reisbureau uit

Stuttgart weer eens een typische Zwabische[5] grap uitgehaald.

Een van onze medepassagiers trok uiteindelijk een grimas naar de Nederlandse conducteur, waarop hij ons plaatsen toewees in een coupé die gereserveerd was voor een Engelse reisgroep, maar onbezet was. Nu zaten we nog maar met vijf personen in een coupé, en dat bleef zo tot Berlijn. Het regende eerst wat, maar het weer verbeterde geleidelijk en toen werd het zonnig en navenant warm. Gelukkig hadden we nog steeds geen raamplaatsen, want het was nog warmer dan op de heenreis. Gelukkig had onze hospita ons van voldoende proviand voorzien, want de trein had nog steeds geen restauratiewagon – onbegrijpelijk, aangezien hij vanuit Hoek van Holland vertrekt, aansluit op de veerboot vanuit Engeland en naar Warschau gaat. In Hannover werd een wagon aangekoppeld, maar om een onverklaarbare reden werd die niet geopend. Onze medereizigers waren erg aardige mensen: een Saksisch echtpaar dat nu in Berlijn woonde, en een alleenstaande vrouw.

De laatste was ook in Noorwegen geweest en we konden met haar praten over onze ervaringen daar. Maar het is vreemd hoe mensen die al heel wat hebben meegemaakt, op andere vlakken nog zo bekrompen kunnen zijn. Zo was ze bijvoorbeeld teleurgesteld over het gebrek aan elegantie in Scheveningen, totdat we haar uitlegden dat wij, de toeristen, daar de oorzaak van waren. Ze sprak ook nogal minachtend over "dat zwarte spul" dat overal op het strand rondhing. We zijn er verder niet op ingegaan. Wie weet, misschien is dat "zwarte spul" niets meer dan een senior arts in een ziekenhuis met zijn gezin, en misschien was het mooie blanke stel naast ons wel een pooier met zijn zakenpartner, die op dat moment vrij was.

[5] “onverstaanbaar” dialect uit Stuttgart

Ik vraag me af of ze het ook over een zwarte hond hadden? We zeiden er in ieder geval niets over; we wilden de prettige sfeer niet bederven met serieuze discussies. Er was nog een reden om te lachen toen we een nogal ongelijksoortig stel in het naastgelegen compartiment zagen, waar de vrouw 20-25 jaar ouder leek dan de man. Ze hadden de afgelopen drie dagen in dezelfde bus gezeten als wij, pal naast ons. We zagen ze knuffelen en elkaars handen strelen, maar we dachten dat het

moeder en zoon waren. Nu kwamen we erachter dat ze een verliefd stel waren en dat zij hem had gevraagd: "Schatje, kom op mijn schoot zitten," wat hij niet deed. Onze Saksische buurman gedroeg zich nogal onzorgvuldig en onverstandig tijdens de kaartcontrole in Mariënborn; gelukkig voor hem leek de agent er niets van te willen merken. Om 19:30 uur, na een reis van 13 uur, kwamen we precies op tijd aan op station Berlin Zoo. Ik heb nog nooit zo'n druk perron gezien; de mensenmassa leek eindeloos. Op straat was het een gekkenhuis voor taxi's, maar uiteindelijk lukte het ons er een te vinden. De chauffeur mopperde toen hij hoorde dat onze bestemming zo dichtbij was; hij had ons waarschijnlijk liever afgezet op de luchthavens Tegel of in Britz. Thuis was alles precies zoals we het een week eerder hadden achtergelaten. Hoewel de tijd tijdens een vakantie meestal voorbijvliegt, voelde deze week erg lang aan, een teken dat we veel hadden meegemaakt en onze tijd goed hadden benut.

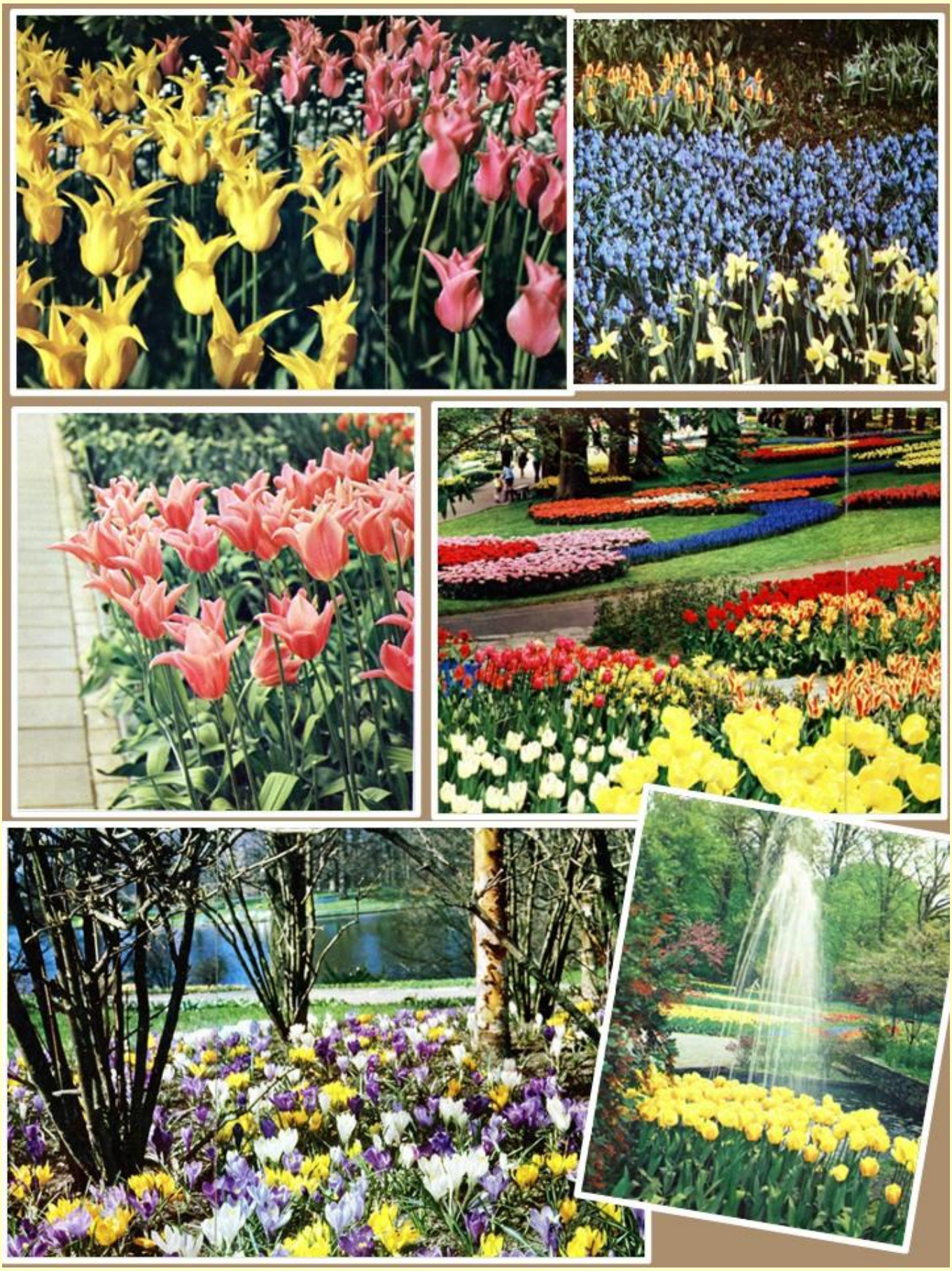
BIJLAGE 1. KEUKENHOF

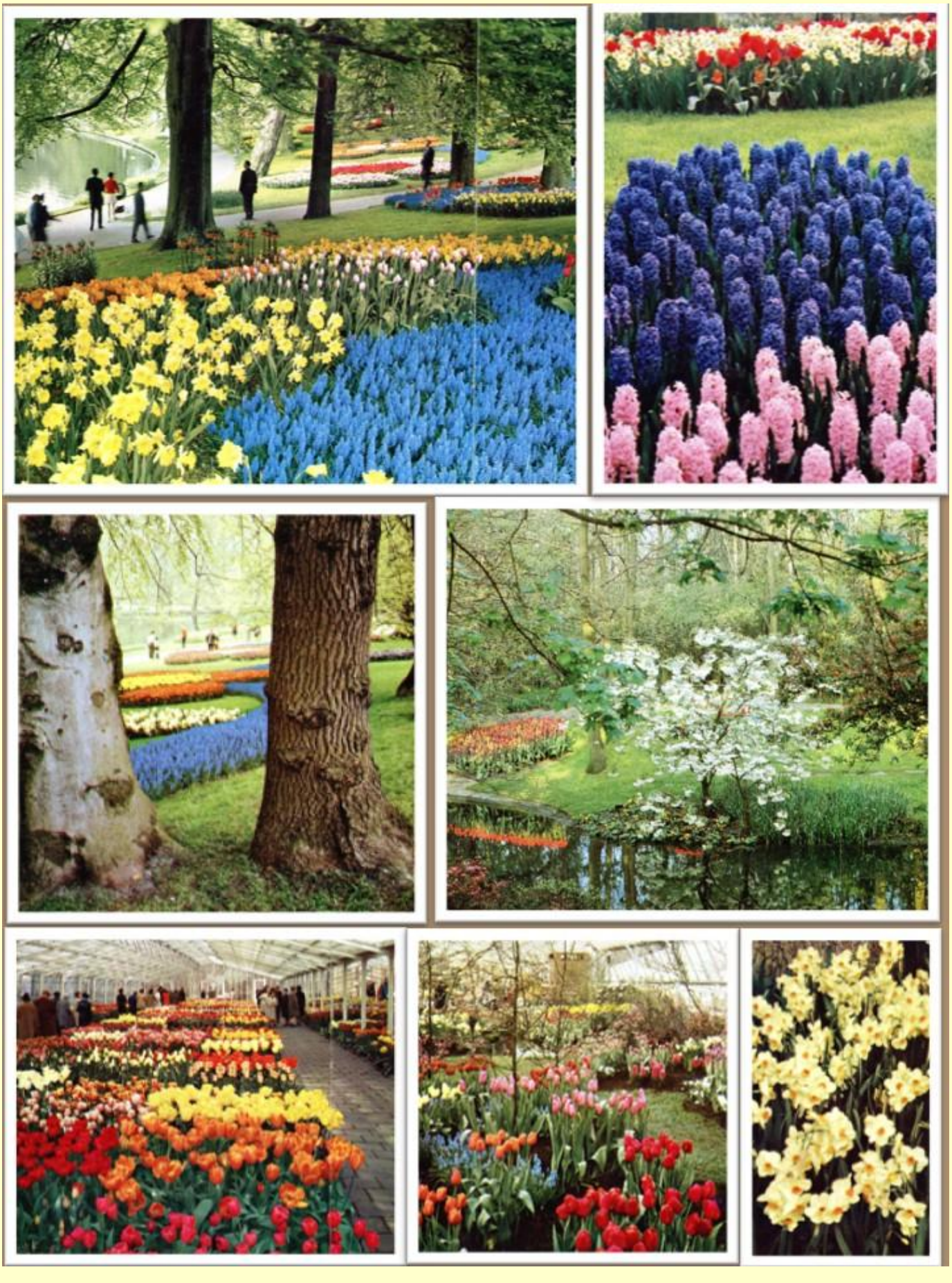

Holland reis 1971 pg. 43

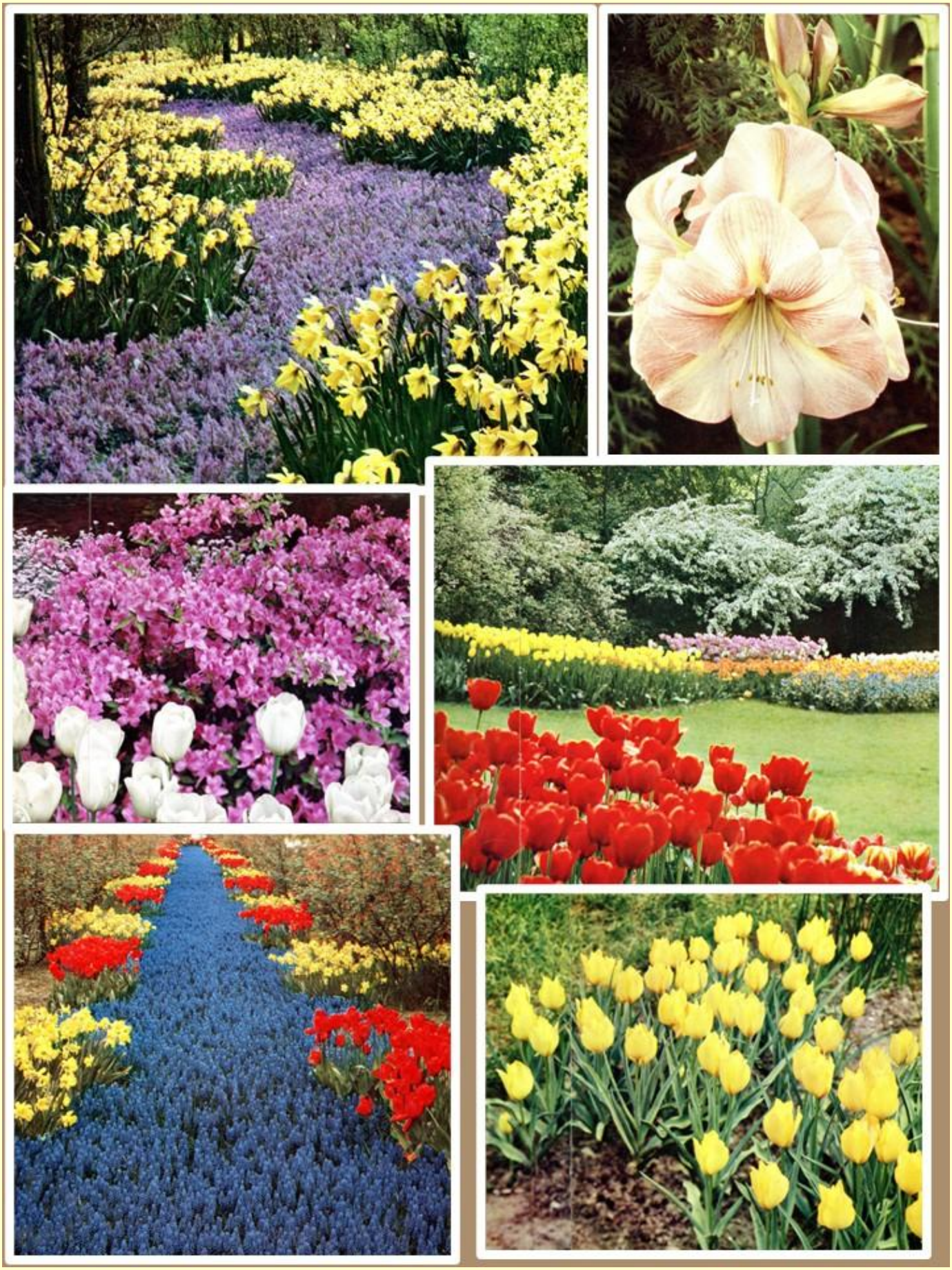

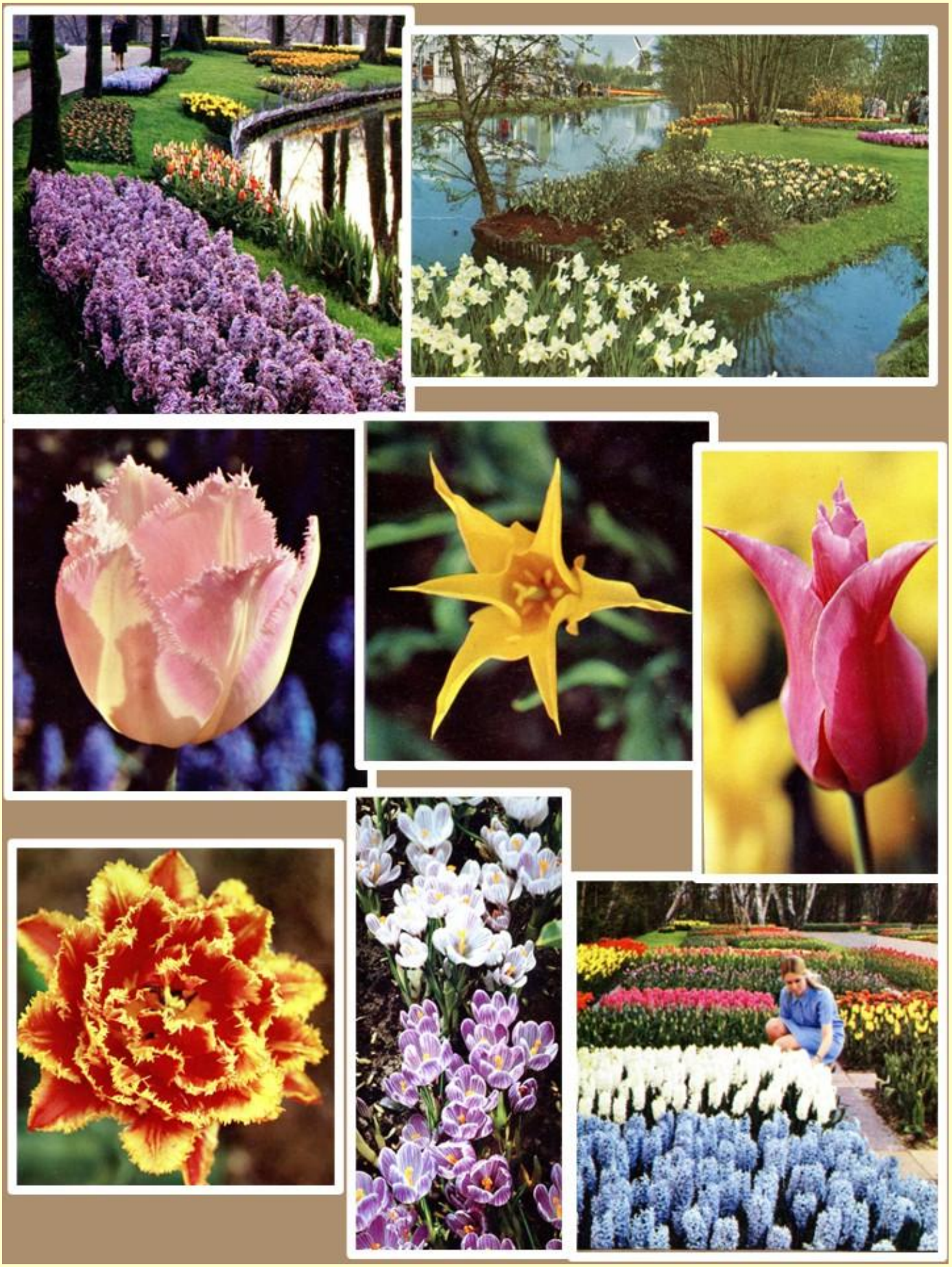

BIJLAGE 2: BAD BETRICH

Ze gingen graag met vakantie met een lichte voorkeur voor de bergen. In het “Nederland” boek zit een tweede sectie met materiaal van een 2e vakantie hetzelfde jaar in de heuvels van Rijnland-Palts. Echter zonder verhaal. De familiefoto’s zijn toch maar gescand met hier een pagina.

